

JOHDON TIETOTARPEET VARSINAIS-SUOMEN
PELASTUSLAITOKSELLA

Heikkilä Harri

Opinnäytetyö

Tiedolla johtamisen asiantuntija
Insinööri (YAMK)

2023

Tiedolla johtamisen asiantuntija
Insinööri (YAMK)

Tekijä	Harri Heikkilä	Vuosi	2023
Ohjaaja	Heli Väättäjä		
Toimeksiantaja	Varsinais-Suomen pelastuslaitos		
Työn nimi	Johdon tietotarpeet Varsinais-Suomen pelastuslaitoksella		
Sivumäärä	54 + 23		

Tässä opinnäytetyössä oli tarkoituksena selvittää Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen ylimmän johdon tietotarpeet, joita pelastuslaitoksen strategian ja lakisääteisten tehtävien toteutumisen seuraamiseksi tarvitaan. Tavoitteena oli luoda suunnitelma johdon työpöydän toteuttamiseksi, jotta kehittämistyössä selvitetty tietotarpeet saadaan myöhemmin visualisoitua johdon hyödynnettäväksi.

Keskeisenä kehittämiskysymyksenä tässä opinnäytetyössä oli selvittää, mitä tietoja organisaation ylin johto tarvitsee seurataksaan organisaation strategian toteutumista. Toinen oleellinen kysymys oli, miten määritellyt tietotarpeet saadaan visualisoitua johdon työpöydäksi hyödynnettäväksi päätöksenteossa. Näihin liittyen työssä pohdittiin muun muassa eroa todellisen tiedon tarpeen ja tiedonhalun välillä, sillä päätöksenteon kannalta epärelevantin tiedon kerääminen ja sen analysointi kuluttavat turhaan resursseja, jolloin työskentely ei ole tehokasta.

Keskeisimpiä käsitteitä tässä työssä olivat liiketoimintatiedon hallinta ja tietotarve. Liiketoimintatiedon hallinta tarkoittaa tarkoituksenmukaisen tiedon keräämistä, analysoimista ja hyödyntämistä suunnitelmallisesti. Liiketoimintatiedon hallintaa taas ei voi tehdä ilman tietotarpeiden määrittelyä. Tietotarpeen voidaan katsoa olevan aukko nykyisen tiedon ja päätöksenteon tekemisen edellyttämän tiedon välillä. Keskeisenä tietoperustana toimivat myös pelastuslaitoksen toimintaa ohjaavat asiakirjat.

Tutkimukselliseksi lähestymistavaksi tähän työhön valittiin toimintatutkimus ja tutkimusmenetelminä toimivat dokumenttianalyysi ja aivoriihiyöskentely. Toimintatutkimus valikoitui lähestymistavaksi, koska siinä pyritään osallistamaan asiaan liittyviä henkilöitä osaksi tutkimusta sekä pyritään löytämään ratkaisu tutkittavaan asiaan.

Keskeisenä tuloksena työssä saatiin määriteltyä ylimmän johdon tietotarpeet. Tuloksissa on eritelty ne kokonaisuudet, joista pystytään visualisoimaan tietoja johdolle jo tässä vaiheessa ja ne, jotka vaativat lisää suunnittelua. Lisäksi työn tuloksena syntyi toteutussuunnitelma johdon työpöydän toteuttamiseksi. Työn tulokset ovat hyödynnettävissä myös toimeksiantajaorganisaatiota laajemmin, sillä kaikki pelastuslaitokset Suomessa toimivat samojen lainalaisuuksien pohjalta.

Avainsanat tiedolla johtaminen, liiketoimintatiedon hallinta, tietotarve, pelastuslaitos

Knowledge Management Expertise
Master of Engineering

Author	Harri Heikkilä	Year	2023
Supervisor	Heli Väättäjä		
Commissioned by	Southwest Finland rescue services		
Title	Management information needs at Southwest Finland rescue services		
Number of pages	54 + 23		

The aim of this thesis was to find out the information needs required on the strategic level of the management of Southwest Finland rescue services. The goal was to create a plan how the information needs, defined during this work, can be visualized to the management's use in their daily work.

The main research question was to find out, what information the strategic management of the organization needs to monitor the implementation of the organization's strategy. Another question in this work was how to compile the defined information needs into a management dashboard to help their decision-making tasks. In connection with these this work considered the difference between the actual need for information and the desire for information. Collecting and analyzing irrelevant information for decision-making consumes resources unnecessarily and it makes work less efficient.

Key concepts in this thesis are business information management and information needs. Business information management means the collection, analysis and usage of relevant information is done systematically. Business information management cannot be done without the defining of information needs. Information need can be defined as a gap between the information that there already is and information required for the decision-making. Important documents for this thesis were also the documents that define the rescue service duties.

The research approach in this study was action research. Research methods that were used were document analysis and brainstorming. Action research was chosen for an approach because it involves relevant individuals to research and it seeks solutions to the research problem.

Main result of this thesis was the definition of information needs of the strategic management of the organization. The results contain information that can be produced to the dashboard at this stage and some information that requires more development. In addition, a plan to produce the management dashboard was also a result of this work. The results of this thesis can also benefit other rescue departments in Finland as they all operate on the same legal basis.

Keywords business intelligence, business information management, information need, fire department

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
1.1	Taustaa	6
1.2	Tarkoitus ja tavoite	6
1.3	Kehittämiskysymykset	7
1.4	Pelastuslaitoksen toimintaympäristö	7
2	TIETOPERUSTA	9
2.1	Liiketoimintatiedon hallinta	9
2.2	Tietotarpeet ja tietotarpeiden tunnistaminen	11
2.3	Tietotarpeiden tunnistamisesta tiedon visualisointiin	14
2.4	Pelastuslaitoksen toimintaa ohjaavat asiakirjat	15
2.4.1	Pelastustoimea ohjaavat lait ja asetukset	15
2.4.2	Pelastustoimen valtakunnalliset strategiset tavoitteet	16
2.4.3	Hyvinvointialueen strategia	17
2.4.4	Hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätös	17
2.4.5	Pelastuslaitoksen strategia	18
2.5	Tietoperustan yhteenveto	18
3	TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISMENETELMÄT	20
3.1	Toimintatutkimus	20
3.2	Laadulliset tutkimusmenetelmät	21
3.2.1	Dokumenttianalyysi	22
3.2.2	Aivoriihi	22
3.3	Opinnäytetyön eettiset lähtökohdat ja luotettavuus	24
3.4	Työn toteutus ja aikataulu	24
4	TULOKSET	26
4.1	Pelastuslaitoksen toimintaa ohjaavien asiakirjojen aineistoanalyysi	26
4.1.1	Pelastuslaki	26
4.1.2	Laki pelastustoimen järjestämisestä	28
4.1.3	Sisäministeriön asetukset	29
4.1.4	Valtioneuvoston päätös valtakunnallisista strategisista tavoitteista pelastustoimen järjestämiselle vuosille 2023-2026	33
4.1.5	Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen strategia 2030	34
4.1.6	Varsinais-Suomen hyvinvointialueen strategia	35

4.1.7	Pelastustoimen palvelukokonaisuudet –käsikirja	36
4.1.8	Aineistoanalyysin yhteenveto	36
4.2	Pelastuslaitoksen ylimmän johdon työpaja	37
4.2.1	Työpajan tulokset	39
4.2.2	Työpajan yhteenveto	41
4.3	Aineistoanalyysin ja työpajan yhteenveto	42
4.4	Johdon työpöydän toteutussuunnitelma.....	44
5	POHDINTA.....	47
5.1	Yhteenveto, arviointi ja johtopäätökset	47
5.2	Työn hyödynnettävyys sekä jatkokehitys- ja tutkimusaiheet.....	49
	LÄHTEET	51
	LIITTEET	54

1 JOHDANTO

1.1 Taustaa

Tietojohdaminen on suhteellisen uusi osa-alue organisaatioiden johtamisessa. Tietojohdamisesta on alettu Suomessa keskustella 1990-luvulla. Tietojohdaminen perustuu siihen, että tiedolla on merkittävää vaikutusta organisaation menestymiseen ja sillä pyritään edistämään työn sujuvuutta ja organisaation suorituskykyä. (Laihonen ym. 2013, 6, 10.)

Organisaatioissa johdon tilannekuva perustuu olemassa olevaan tietoon, jota päätöksen tekijät analysoivat olemassa olevien kokemustensa perusteella. Tiedon avulla saadaan tehtyä sellaisia perusteltuja päätöksiä, jotka kussakin tilanteessa ovat parhaita mahdollisia. Tiedosta voi olla myös haittaa päätöksen tekijöille, jos tietoa on liikaa ja se ei ole käyttökelpoista. Myös tiedon sirpaloituminen hankaloittaa tiedon hyödyntämistä päätöksen teossa. Tämän takia on oleellista, että tietoa hallitaan ja että oikeat tiedot saadaan oikeille henkilöille oikeaan aikaan. (Laihonen ym. 2013, 44.)

Edellä kuvatun tavoitteen saavuttamista tukee liiketoimintatiedon hallinta, jonka tehtävänä on kerätä, analysoida, jakaa ja hyödyntää organisaation johtamisen kannalta merkityksellistä tietoa (Laihonen ym. 2013, 45). Vaikka liiketoimintatiedon hallinta sanana viittaa vahvasti liiketoiminnan piiriin, samoja lainalaisuuksia voidaan hyödyntää myös julkisissa organisaatioissa, jollainen myös tämän työtoimeksiantajana toimiva Varsinais-Suomen pelastuslaitos on.

1.2 Tarkoitus ja tavoite

Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen ylimmän johdon tehtävänä on seurata ja valvoa organisaation strategian ja lakisääteisten tehtävien toteutumista (Varsinais-Suomen hyvinvointialue 2022b, 18-19). Varsinais-Suomen pelastuslaitoksella ei ole määritelty tarkemmin niitä tietotarpeita, joita ylin johto tarvitsee tämän tehtävän toteuttamiseen. Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen ylimpään johtoon kuuluvat pelastusjohtaja ja kolme pelastuspäällikköä.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen ylimmän johdon tietotarpeet, joita pelastuslaitoksen strategian ja lakisääteisten tehtävien toteutumisen seuraamiseksi tarvitaan. Tavoitteena on luoda suunnitelma johdon työpöydän toteuttamiseksi, jotta kehittämistyössä selvitetty tietotarpeet saadaan visualisoitua johdon hyödynnettäväksi. Johdon työpöytä tullaan toteuttamaan Microsoft Power BI –ohjelmalla.

1.3 Kehittämiskysymykset

Keskeisin kehittämiskysymys tässä opinnäytetyössä on, mitä tietoja organisaation ylin johto tarvitsee seuratakseen organisaation strategian toteutumista. Tässä kohtaa on hyvä erottaa todellinen tiedon tarve puhtaasta halusta tietää erilaisia asioita. Strategisella tasolla ei ole todennäköisesti tarkoituksenmukaista tietää aivan yksityiskohtaisen tason tietoja organisaatiosta, vaikka se yksittäisistä henkilöistä saattaa tuntua siltä. Liika ja päätöksentekoon liittymätön tieto heikentää tehokasta päätöksen tekoa (Laihonen ym. 2013, 44).

Toinen oleellinen kehittämiskysymys tässä työssä on, miten määritellyt tietotarpeet saadaan koostettua johdon työpöydäksi hyödynnettäväksi päätöksentekoa varten. Tarkentavia kysymyksiä ovat: Mistä tietolähteistä johdon tarvitsemat tiedot ovat löydettävissä? Miten eri tietolähteiden tiedot saadaan kerättyä yhteen? Miten yhteen kerätyt tiedot visualisoidaan?

1.4 Pelastuslaitoksen toimintaympäristö

Tämän opinnäytetyön toimeksiantajaorganisaationa toimii Varsinais-Suomen hyvinvointialueen organisaatioon kuuluva Varsinais-Suomen pelastuslaitos. Työskentelen Varsinais-Suomen pelastuslaitoksessa tilannekeskuspäällikkönä ja palvelualueen päällikkönä roolini asemoituu keskijohtoon. Varsinais-Suomen pelastuslaitos vastaa pelastustoimen tehtävien hoitamisesta 27 kunnan alueella. Pelastuslaitos työllistää noin 560 henkilöä, joista noin 77 % työskentelee vuoroissa pelastus-, tilannekeskus- ja ensihoitotoiminnassa ja loput 23 % riskienhallinnan ja tukipalveluiden tehtävissä. Pelastuslaitoksen henkilöstön keski-ikä on 46 vuotta. (Varsinais-Suomen pelastuslaitos 2022, 9, 18.)

Vuoden 2023 alusta alkaen pelastustoimen järjestäminen on kuulunut toimintansa tuolloin aloittaneille hyvinvointialueille sekä Helsingin kaupungille (Sisäministeriö 2022). Valtioneuvosto on päättänyt pelastustoimelle yhdeksän valtakunnallista strategista tavoitetta vuosille 2023–2026. Näiden joukossa yhtenä strategisena tavoitteena on, että toiminnan kehittäminen perustuu tiedolla johtamiseen ja yhtenäiseen tiedonhallintaan kansallisella tasolla. (Valtioneuvosto 2022.)

Valtakunnallisten strategisten tavoitteiden lisäksi pelastuslaitoksen toimintaa ohjaavat pelastuslaki, muut pelastustoimeen liittyvät lait ja asetukset, hyvinvointialueen strategia, hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätös sekä pelastuslaitoksen omat strategiset linjaukset. Näitä käsitellään tarkemmin työn tietoperustassa. Nämä kaikki asiakirjat toimivat pohjana, kun määritellään ylimmän johdon todellisia tietotarpeita.

2 TIETOPERUSTA

Tässä osuudessa käsitellään opinnäytetyöhön liittyvää keskeistä tietoperustaa. Opinnäytetyön kannalta keskeiset käsitteet ovat liiketoimintatiedon hallinta, tietotarpeet sekä tiedon visualisointi. Liiketoimintatiedon hallinnan käsitteen ymmärtäminen on merkittävää työn kokonaisuuden kannalta. Kun lähdetään määrittelemään, mitä tietoa ylin johto tarvitsee työnsä suorittamiseen, on tietotarve käsitteen ymmärtäminen oleellista. Visualisoinnin ymmärtäminen taas on tärkeässä osassa, kun lähdetään suunnittelemaan määriteltyjen tietotarpeiden visualisointia johdon käyttöön.

Lisäksi tietoperustaan on koottu tietoa Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen toimintaa ohjaavista asiakirjoista. Näitä asiakirjoja analysoimalla saadaan määritellyä lähtökohdat tietotarpeiden määrittelylle.

2.1 Liiketoimintatiedon hallinta

Yksiselitteistä määrittelyä käsitteelle liiketoimintatiedon hallinta ei ole olemassa, vaikka se on ollut laajasti käytössä jo 1990-luvulla (Pirttimäki 2007, 57). Ghoshal ja Kim (1986, 49) määrittelivät 1980-luvulla liiketoimintatiedon hallinnan tiedon keräämiseksi ja analysoimiseksi, jossa tietoa kerätään markkinoilta, uusista teknologioista, asiakkailta, kilpailijoilta ja laajoista sosiaalisista trendeistä. 1990-luvulla käsite määriteltiin muun muassa prosessiksi, jossa kerätään systemaattisesti ja lainmukaisesti tietoa kilpailijoista, asiakkaista ja markkinoista, jota sitten analysoidaan tukemaan päätöksentekoa (Pirttimäki 2007, 58). Myös Sawkan (1996, 47) määritelmän mukaan liiketoimintatiedon hallinta on yksinkertaisesti tietoa sekä ennakkotietoa ulkoisesta ympäristöstä.

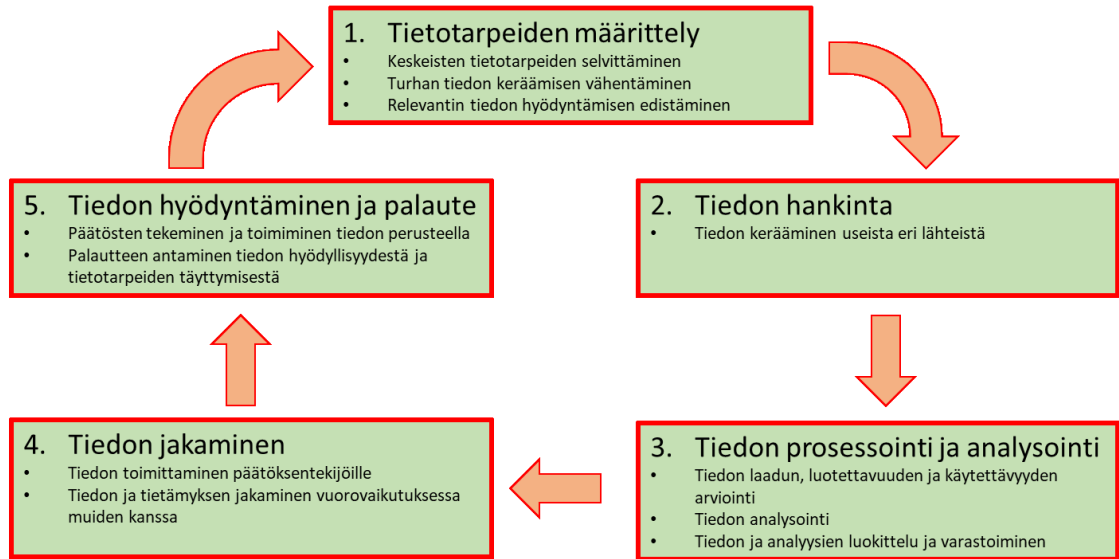
Määrittelyissä keskitytään pääasiassa vain ulkoisiin tiedonlähteisiin eivätkä ne ota huomioon organisaation sisäisiä tiedonlähteitä. Pirttimäen (2007, 58) mukaan ulkoisten tietolähteiden lisäksi liiketoimintatiedon hallinta hyödyntää tietoa myös organisaation sisältä. Hyödyntämällä sekä sisäisiä että ulkoisia tiedonlähteitä organisaatio pystyy sopeutumaan paremmin muutokseen ja saamaan kokonaisvaltaisemman kuvan toiminnastaan ja menestyksestään (Pirttimäki 2007, 58). Pirtti-

mäki (2007, 58) on esitellyt käsitteelle muiden henkilöiden määrittelyitä, jotka otavat huomioon myös organisaation sisäiset tietolähteet. Muun muassa Brackettin ja Herringin määrittelyt huomioivat sekä ulkoiset että sisäiset tietolähteet kun taas esimerkiksi Barndtin ja Hackneyn määrittelyt keskittyvät pelkästään sisäiseen informaatioon (Pirttimäki 2007, 58).

Tuoreempien määritelmien mukaan liiketoimintatiedon hallinta voidaan määritellä päätöksentekoprosessiksi, jota on tuettu organisaation eri datalähteiden integroinnilla ja tiedon analysoinnilla (Romero, Ortiz, Khalaf & Prado 2021). Liiketoimintatiedon hallinnan voidaan ajatella olevan myös työkalu, jolla voidaan tehostaa liiketoiminnan kehittymistä tehostamalla päätöksentekoa ja siten saadaan parannettua organisaation suorituskykyä ja arvoa (Paradza & Daramola 2021). Joka tapauksessa liiketoimintatiedon hallinnan voidaan ajatella perustuvan tietotarpeiden tunnistamiseen, jonka jälkeen kerättyä dataa ja informaatiota prosessoidaan, jotta saadaan luotua hyödyllistä ja arvokasta tietämystä ja ymmärrystä johtamisen tueksi (Pirttimäki 2007, 58–59).

Nykänen, Järvenpää ja Teittinen (2016, 31-33) ovat tutkineet, miksi suomalaisissa organisaatioissa on ryhdytty hyödyntämään liiketoimintatiedon hallintaa. Merkittävimmät perusteet ovat olleet, että liiketoimintatiedon hallinnalla on saatu lisättyä liiketoiminnan tuntemusta, parannettua operatiivista tehokkuutta ja päätöksen tekoa. Tutkimuksessa havaittiin myös, että merkittävimiksi tekijöiksi, jotka heikentävät liiketoimintatiedon hallinnan hyödyntämistä, on koettu riittämättömän ja huonolaatuinen data ja henkilöstön rajoittunut ymmärrys liiketoimintatiedon hallinnan toteuttamisesta.

Kaikki organisaatiot toteuttavat jossain määrin liiketoimintatiedon hallintaa. Hallintaa ei välttämättä tehdä mitenkään tietoisesti ja johdonmukaisesti, vaan tietoa hankitaan, prosessoidaan ja käytetään ymmärtämättä kokonaisuutta. Kun asioita tehdään systemaattisesti, voidaan puhua liiketoimintatiedon hallintaprosessista. (Laihonen ym. 2013, 46.) Liiketoimintatiedon hallintaprosessin yksinkertaistettu kulku on kuvattu kuviossa 1.

Kuvio 1. Liiketoimintatiedon hallinnan prosessimalli ja keskeiset tehtävät (Laiho-nen ym. 2013, 46)

2.2 Tietotarpeet ja tietotarpeiden tunnistaminen

Liiketoimintatiedon hallinnan yksi peruspilari on tietotarpeiden tunnistaminen ja määrittely. Laihosen ym. (2013, 25) mukaan tietotarpeella tarkoitetaan aukkoa nykyisen tiedon ja päätöksenteon tekemisen edellyttämän tiedon välillä. Nicholas (2000, 20) taas kuvaa kirjassaan, että ensinnäkin tietotarpeen voidaan ajatella olevan informaatiota, joka edistää työtä tai tutkimusta ja työntekijä tunnistaa tämän. Toiseksi tietotarve syntyy, kun yksilö tunnistaa aukon omassa tiedon tasossaan ja haluaa täyttää tuon aukon. Tietotarve on tietoa, joka ihmisellä pitäisi olla, jotta hän voi tehdä työnsä tehokkaasti ja ratkaista ongelmia tyydyttävästi. (Nicholas 2000, 20.)

Tietotarpeet ovat jokaisessa organisaatiossa erilaisia, joten mitään yleispätevää listausta ei niistä ole mahdollista laatia. Tietotarpeet voidaan jakaa sisäisen ja ulkoisen tiedon tarpeeseen. Päätöksenteon tasot organisaatiossa voidaan jakaa strategiseen, taktiseen ja operatiiviseen tasoon. Myös näiden tasojen välillä on tietotarpeet erilaisia. (Pirttimäki 2007, 44.)

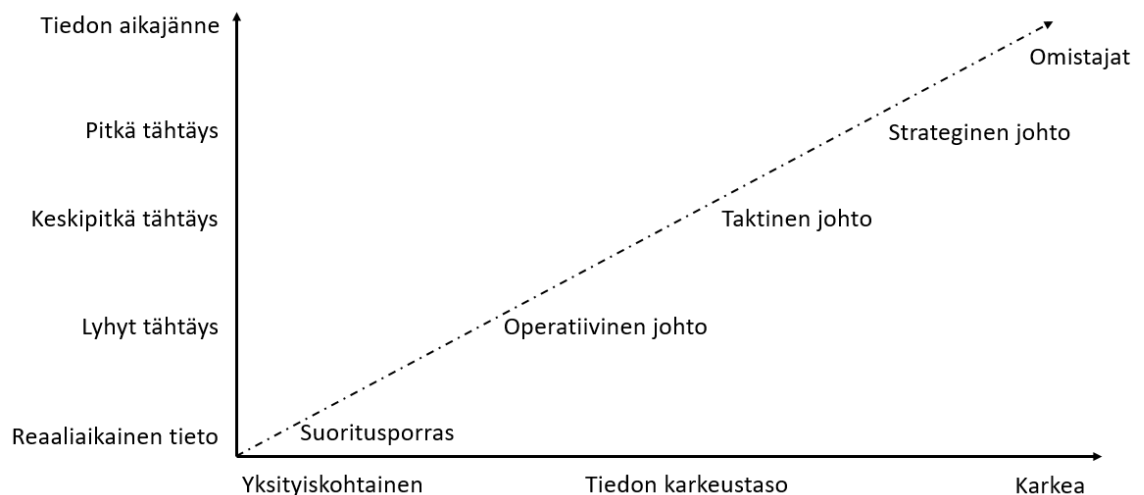
Erkki Laitinen (2003, 178–181) määrittää organisaation tietotarpeiden jaotteluun seuraavat ryhmät:

- yrityksen omistajat

- ylin eli strateginen johto
- keskijohto eli taktinen johto
- alempi eli operatiivinen johto
- suoritusporras.

Näiden eri tasojen vaatimukset sekä tiedon aikajänteelle, että tiedon karkeustasolle vaihtelevat. Mitä ylempänä johtamisorganisaatiossa ollaan sitä pidemmällä aikajänteellä tietoa pitää olla saatavilla. Esimerkiksi strategisella tasolla tarvitaan pitkälle tulevaisuuteen ulottuvaa organisaation ja koko toimintaympäristön kattavaa tietoa. Kun tullaan alemmas johtamishierarkiassa, tiedon aikajänne lyhenee mutta tiedon tarkkuus kasvaa. Esimerkiksi alimmalla tasolla suoritusportaalla tarvitaan jo hyvinkin pikkutarkkaa ja reaaliaikaista tietoa. (Laitinen 2003, 178-181.)

Kuviossa 2 on kuvattu tätä hierarkkisuuutta.

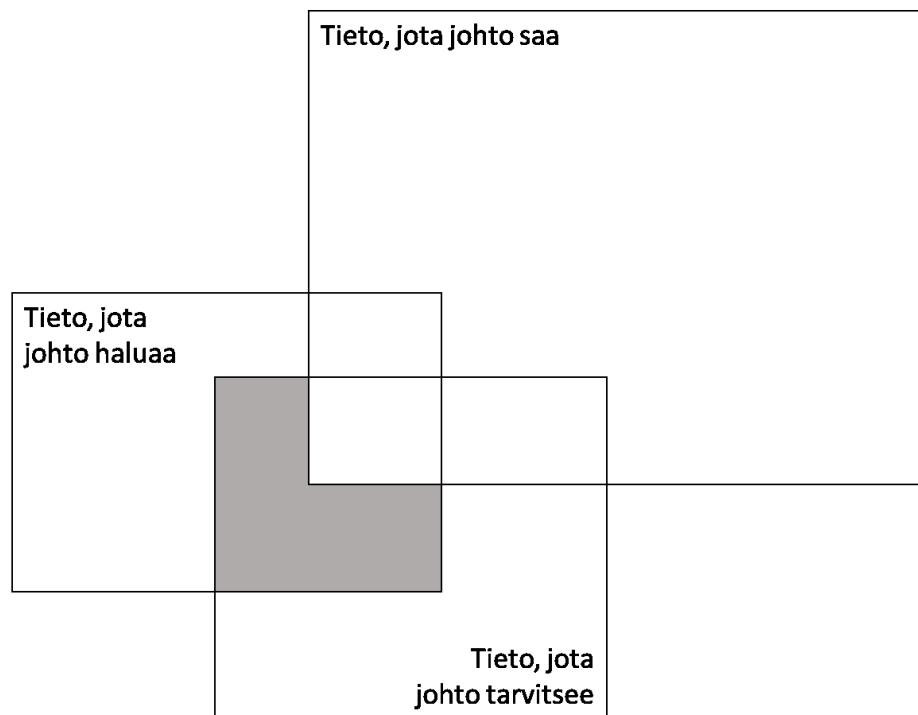

Kuvio 2. Päätöksen teon tasot ja informaatio (Laitinen 2003, 181)

Choo (2002) mukaan tietotarpeiden tunnistamisen pitää olla monipuolista ja täydellistä palvellakseen käyttäjän todellisia tarpeita. Tiedon käyttö tapahtuu yleensä työtehtävän tai ongelmatilanteen yhteydessä, joten on hyvä ymmärtää, että tietotarve koostuu kahdesta erottamattomasta osasta: aiheeseen liittyvästä tarpeesta eli mitä tietoa tarvitaan ja tiedon hyödyntämisen vaatimuksista tulevista tarpeista eli miksi tietoa tarvitaan ja mihin sitä käytetään. (Choo 2002.) Pirttimäki (2007,

43) täydentää tätä ajatusta toteamalla, että on sekä ajan, että resurssien hukkaamista, jos kerätään ja analysoidaan tietoa, jota päätöksen tekijä haluaa, mutta organisaatio ei tarvitse menestyäkseen.

Pirttimäki (2007, 43) toteaa, että tiedon halu ja tietotarve ovat kaksi toisistaan erillistä asiaa. Tätä eroa kutsutaan tyypillisesti informaatiokuiluksi (information gap). Ghoshal ja Kim (1986, 56) toteavatkin, että usein johdon tiedon halun ja tiedon tarpeen välissä on leveä kuilu. Johto ei saa kaikkea tarvitsemaansa ja haluamaansa tietoa ja he saavat paljon tietoa jota he eivät tarvitse eivätkä halua. Johto saa myös tietoa, jota he tarvitsevat mutta eivät halua. (Ghoshal & Kim 1986, 56.) Tätä kokonaisuutta on kuvattu kuviossa 3.

Kuvio 3. Tiedon tyypit (Ghoshal & Kim 1986, 57)

Ghoshalin ja Kimin (1986, 58) mukaan ainakin aluksi olisi hyvä keskittyä määrittelemään ja etsimään tietoja, joita sekä halutaan että tarvitaan, mutta joita ei vielä ole saatavilla, jotta organisaation toiminta ja päätöksen teko saataisiin tarkoituksenmukaisemmaksi. Tämä on esitetty kuviossa kolme harmaana alueena.

Pirttimäen (2007, 42) mukaan tietotarpeiden tunnistaminen on yksi vaikeimmista operaatioista liiketoimintatiedon hallinnan prosessissa. Pirttimäki (2007, 42) toteaa, että organisaation pitäisi välttää liian suuren informaatiomassan keräämistä

ja tunnistaa tietotarpeet mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kerätyn tiedon pitää palvella päätöksen tekijöiden todellisia tarpeita eikä hukuttaa heitä turhaan tietoon ja yksityiskohtien massaan.

2.3 Tietotarpeiden tunnistamisesta tiedon visualisointiin

Koponen, Hildén ja Vapaasalo (2019, 17) ovat maininneet, että ihmiset hahmottavat ympäristöään katsellaan muita aisteja nopeammin ja tarkemmin. Näköaistin merkittävydestä kertoo se, että on arvioitu, että näköaisti pystyy välittämään meille tietoa kahdeksan kertaa nopeammin kuin muut aistit yhteensä. Vaikka tiedonvälityksen nopeutta ei pystytäkään mittaamaan eksaktisti, voidaan sanoa, että näköaisti on ihmisen vahvin aisti ja visuaalisesti esitetyt asiat omaksutaan yleensä nopeasti. (Koponen, Hildén & Vapaasalo 2019, 17.)

On hyvä huomioida, että visualisoinnilla pystytään näyttämään aineistoista tietynlaisia piirteitä, mutta esimerkiksi havaittujen poikkeavuuksien selvittämiseksi pitää perehtyä myös visualisoinnin taustalla oleviin tekstimuotoisiin tietoihin. Visualisointi ja tekstimuotoinen data ovat siis toisiaan tukevia, eivätkä toisiaan korvaavia tiedonvälitystapoja. (Koponen ym. 2019, 18–19.)

Koponen ym. (2019, 21) esittävät kirjassaan Alberto Cairon (2016) määritelmän visualisoinnille. Cairon mukaan visualisointi on grafiikkaa, joka paljastaa uutta tietoa taustalla olevasta aineistosta. Visualisoinnilla pyritään löytämään uutta tietoa eikä vain välittämään sitä. Sen tehtävänä on tukea lukijaa löytämään itse aineistosta kiinnostavia asioita. (Koponen ym. 2019, 21.)

Toinen tietoa välittävä grafiikan muoto on infografiikka. Cairon määritelmän mukaan infografiikan tehtävänä on toimia selittävänä, viestintää tukevana grafiikkana. Infografiikalla voidaan kuvata numerotietoa ja ne voivat kuvata myös laadullista tietoa kuten esimerkiksi toimintaperiaatteita. (Koponen ym. 2019, 20-21.)

Visualisointi termiä voidaan käyttää myös yleisemmin kuvaamaan sekä koko prosessia, jossa tekstimuotoinen tieto muutetaan visuaaliseen muotoon, että sen lopputulosta. Visualisointi voidaan siis ajatella kattotermiksi, jonka alle sisältyvät sekä infografiikat ja visualisoinnit. (Koponen ym. 2019, 23)

Tässä laajemmassa kontekstissa Kosara (2007) on määritellyt, että visualisointi:

- Perustuu dataan. Visualisoitavan datan on tultava visualisointiohjelman ulkopuolelta ja ohjelman pitää pystyä käsittelemään ja yhdistelemään useita datalähteitä. Visualisointi ei ole kuvankäsittelyä tai valokuvaamista.
- Tuottaa kuvan. Visualisoinnin päätarkoitus on muodostaa kuva tai kuvia taustalla olevasta tiedosta ja visuaalinen esitystapa on pääasiallinen tiedonvälityskeino. Visualisoinnin pitää olla itsenäisesti toimiva kokonaisuus, jota voidaan tarvittaessa tukea muilla tavoilla esittää tietoa.
- Tulos on tulkittavissa ja tunnistettavissa. Visualisoinnin pitää tuottaa kuva, joka on sen tarkastelijan luettavissa siten että hän pystyy ymmärtämään taustalla olevaa dataa. (Kosara 2007)

Koposen ym. (2019, 32) mukaan visualisointien toteutukseen on olemassa paljon erilaisia sääntöjä ja ohjeita. Tärkein sääntö visualisointien toteutuksessa on valita esitystapa, joka tuottaa mahdollisimman selkeän lopputuloksen perustuen oikeaan ja luotettavaan tietoon. Esitystapa ei saa johtaa sen tulkitsijaa harhaan. Visualisoinnin pitää esittää suuret erot suurina ja pienet pieninä. Samoin sen pitää mahdollistaa lukijan huomion kiinnittymisen merkityksellisiin asioihin jättäen vähemmän merkitykselliset taustalle. Visualisoinnissa pitää olla myös riittävästi mutta ei kuitenkaan liikaa tietoa. Hyvin toteutettu visualisointi antaa selkeän yleiskuvan sen käsittelemästä asiasta mutta mahdollistaa myös tarkemman analyysin tekemisen siihen syvemmin perehtyen. (Koponen ym. 2019, 32.)

2.4 Pelastuslaitoksen toimintaa ohjaavat asiakirjat

Pelastuslaitoksen toimintaa ohjaavat monet eri tahojen määrittelemät dokumentit. Seuraavaksi niitä käsitellään lähtien pelastustoimeen liittyvästä lainsäädännöstä päättyen pelastuslaitoksen omiin sisäisiin asiakirjoihin.

2.4.1 Pelastustoimea ohjaavat lait ja asetukset

Pelastustoimea koskevan lainsäädännön valmistelusta vastaa sisäministeriö. Ylin pelastustoimea koskeva laki on pelastuslaki (379/2011). Pelastuslain tavoit-

teenä on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Tavoitteena on myös, että onnettomuustilanteissa pelastetaan ihmisiä, tärkeät toiminnot turvataan ja onnettomuuden seurauksia pyritään rajoittamaan niin, että vahingot ihmisille, omaisuudelle ja ympäristölle jäävät mahdollisimman vähäisiksi. (Sisäministeriö 2023.)

Toinen merkittävä pelastuslaitoksen toimintaa ohjaava laki on laki pelastustoimen järjestämisestä (613/2021). ”Lain tarkoituksena on edistää ja ylläpitää turvallisuutta sekä varmistaa yhdenvertaiset, yhdenmukaiset ja kustannusvaikuttavat pelastustoimen palvelut koko maassa” (Laki pelastustoimen järjestämisestä 613/2021 § 1:1). Laissa määritellään mm. palvelutasoon ja valtakunnallisiin tavoitteisiin liittyviä asioita.

Pelastustoimen järjestämislain nojalla on annettu kaksi asetusta perustelumui-
toineen, jotka ovat merkittävässä roolissa tietotarpeiden määrittelyn kannalta. Nämä asetukset ovat sisäministeriön asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä (1225/2022) ja sisäministeriön asetus hyvinvointialueen seuranta- ja arviointi velvollisuudesta sekä aluehallintoviraston asiantuntija-arviosta (1213/2022). Näissä määritellään tarkemmin erilaisia asiakokonaisuuksia, joita pelastustoimen tulee huomioida toiminnassaan ja sen seuraamisessa. (Sisäministeriö 2023.)

2.4.2 Pelastustoimen valtakunnalliset strategiset tavoitteet

Pelastustoimen järjestämislain mukaan Valtioneuvoston pitää vahvistaa joka neljäs vuosi valtakunnalliset strategiset tavoitteet pelastustoimelle. Näissä strategisissa tavoitteissa määritellään reunaehdot ja laadukkaan ja kustannusvaikuttavan pelastustoimen järjestämiselle. (Laki pelastustoimen järjestämisestä 613/2021 § 3:8.1.)

Valtioneuvosto on tehnyt valtioneuvoston yleisistunnossa valtioneuvoston päätöksen SM/2022/99 valtioneuvoston päätös valtakunnallisista strategisista tavoitteista pelastustoimen järjestämiselle vuosille 2023-2026. Nämä strategiset tavoitteet ohjaavat mm. hyvinvointialueen palvelutasopäätöksen valmistelua. (Valtioneuvosto 2022.)

2.4.3 Hyvinvointialueen strategia

Koska pelastuslaitos on osa Varsinais-Suomen hyvinvointialueen organisaatiota, on koko hyvinvointialueen strategialla merkitystä myös pelastuslaitoksen toiminnan strategiaan kokonaisuuksiin. Varsinais-Suomen hyvinvointialueen strategia hyväksyttiin Varsinais-Suomen hyvinvointialueen aluevaltuuston kokouksessa 21.9.2022 (Varsinais-Suomen hyvinvointialue 2023).

Hyvinvointialuestrategia on oleellinen väline aluevaltuustolle, kun aluevaltuusto johtaa ja ohjaa hyvinvointialueen toimintaa pitkällä tähtäimellä (Varsinais-Suomen hyvinvointialue 2023). Strategiassa määritellään mm. että mittaamisen ja tiedonhallinnan infrastruktuurin pitää olla yhtenäinen ja että palveluiden vaikuttavuutta mitataan ja vaikuttavuusmittareita kehitetään edelleen (Varsinais-Suomen hyvinvointialue 2022c).

2.4.4 Hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätös

Pelastustoimen tuottamat palvelut määritellään palvelutasopäätöksessä. Palvelutasopäätökseen liittyvistä asioista määritellään yleisellä tasolla pelastustoimen järjestämislaissa (613/2021) sekä tarkemmin sisäministeriön asetuksessa pelastustoimen palvelutasopäätöksestä (1225/2022). Palvelutason pitää vastata alueen tarpeisiin ja alueeseen kohdistuviin onnettomuusuhkiin sekä muihin uhkiin. Palvelutason tulee olla sellainen, että toiminta on mahdollista myös valmiuslain (1552/2011) 3 §:ssä tarkoitetuissa poikkeusoloissa. Palvelut pitää suunnitella myös mahdollisimman tehokkaiksi, tarkoituksenmukaisimmiksi. (Laki pelastustoimen järjestämisestä 613/2021 § 1:3.)

Palvelutasosta päättää hyvinvointialueen aluevaltuusto. Palvelutasosta päätettäessä on otettava huomioon alueeseen kohdistuvat riskit ja uhat. Riskien ja uhkien perusteella on määriteltävä toiminnan tavoitteet, resurssit, tuotettavat palvelut ja niiden taso. Päätöksessä pitää huomioida myös pelastustoimen valtakunnalliset strategiset tavoitteet. (Laki pelastustoimen järjestämisestä 613/2021 § 2:6.)

Varsinais-Suomen hyvinvointialue aloitti toimintansa 1.1.2023. Laissa sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja

sitä koskevan lainsäädännön voimaantulosta (616/2021) on määritelty siirtymäaika hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätöksen laatimisesta siten, että pelastustoimen järjestämislain (613/2021) 6 § mukainen ensimmäinen palvelutasopäätös pitää olla tehtynä 1.12.2023 mennessä. Tätä ennen noudatetaan pelastuslain (379/2011) nojalla tehtyä alueen pelastustoimen palvelutasopäätöstä. (Laki sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja pelastustoimeen koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulosta 616/2021 § 1:1.4.)

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen valtuusto on päättänyt 23.11.2022 kokouksessaan hyväksyä Varsinais-Suomen aluepelastuslautakunnan 12.11.2020 (§ 75) päättämän pelastustoimen palvelutasopäätöksen noudatettavaksi hyvinvointialueella 1.1.2023 alkaen. Hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätöksen valmistelu aloitetaan pelastuspalveluiden tulosalueella lain määrittelemä siirtymäaika huomioiden. (Varsinais-Suomen hyvinvointialue 2022a.)

2.4.5 Pelastuslaitoksen strategia

Varsinais-Suomen aluepelastuslautakunta on 11.6.2020 hyväksynyt Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen strategian vuoteen 2030 (Varsinais-Suomen aluepelastuslautakunta 2020). Strategian tavoitteena on kehittää ja ylläpitää turvallisuutta Varsinais-Suomen maakunnassa. Strategiaa toteutetaan kaikissa oloissa, normaalioloista poikkeusoloihin yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Strategiassa on määritelty kahdeksan strategista tavoitetta sekä kuusi strategista painopistealuetta. (Varsinais-Suomen pelastuslaitos 2020.)

2.5 Tietoperustan yhteenveto

Tietoperustassa käsiteltiin kolme opinnäytetyön kannalta merkittävää käsitettä, liiketoimintatiedon hallinta, tietotarpeet ja tiedon visualisointi. Liiketoimintatiedon hallinnan merkitys nykyaikaisen organisaation menestyksessä on avainasemassa. Myös julkisella organisaatiolla on sekä toiminnallisia että taloudellisia tavoitteita ja päämääriä, jotka tulevat mm. lainsäädännöstä, ja joiden toteutumista seurataan ja valvotaan. Jotta tavoitteisiin ja päämääriin päästään mahdollisim-

man tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisimmalla, tavalla tarvitaan analysoitua tietoa, jota saadaan tuotettua tehokkaasti liiketoimintatiedon hallintaprosessin avulla.

Tietotarpeen käsite on toinen tämän opinnäytetyön kannalta merkittävä kokonaisuus, koska koko liiketoimintatiedon hallinnan prosessi alkaa niiden määrittelyllä ja Varsinais-Suomen pelastuslaitoksella ei ole tätä määrittelyä koskaan aikaisemmin tehty, ainakaan tietoisesti. Kuten tietoperustastakin käy ilmi, tietotarpeiden määrittelyyn on syytä käyttää aikaa ja ajatusta, jotta ne saadaan määritettyä mahdollisimman kattavasti ja sellaisiksi, jotka oikeasti palvelevat organisaation strategisen tason päätöksentekoa.

Tiedon visualisoinnin ymmärrys on myös oleellisessa osassa tätä työtä. Visualisointiin liittyvien lainalaisuuksien ja sääntöjen ymmärtäminen tukee tämän työn lopputuloksena syntyvän suunnitelman laadintaa, jotta johdon työpöydästä saadaan suunniteltua johdon mukainen ja ymmärrettävä kokonaisuus.

Koska julkisen organisaation toiminta perustuu pitkälti lakeihin, asetuksiin ja niiden pohjalta laadittuihin dokumentteihin, on luonnollista, että tietotarpeiden määrittelyn lähtökohtana ovat nämä toimintaa ohjaavat asiakirjat. Näitä asiakirjoja analysoimalla saadaan luotua pohja tietotarpeille, joita sitten lähdetään jalostamaan tiedon hyödyntäjien kanssa yhdessä.

Merkittävin tietotarpeita määrittelevä yksittäinen asiakirja on pelastustoimen palvelutasopäätös. Palvelutasopäätös määrittää kaiken sen mitä pelastuslaitoksella tehdään ja millä tasolla eri palveluiden pitää olla. Tätä suunnitelmaa ja opinnäytetyötä tehtäessä on voimassa vanha alueen pelastustoimen päättämä palvelutasopäätös ja uuden palvelutasopäätöksen valmistelu on vasta käynnissä. Uusi palvelutasopäätös ei ehdi valmistua ennen tämän työn valmistumista ja pelkää vanhan palvelutasopäätöksen hyödyntäminen sellaisenaan analyysissä ei tuottaisi todennäköisesti tyydyttävää lopputulosta, tullaan tietotarpeiden määrittelyssä palvelutasopäätöksen osalta hyödyntämään Sisäministeriön asetusta pelastustoimen palvelutasopäätöksestä (1225/2022) sekä asetuksen perustelu-muistiota.

3 TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISMENETELMÄT

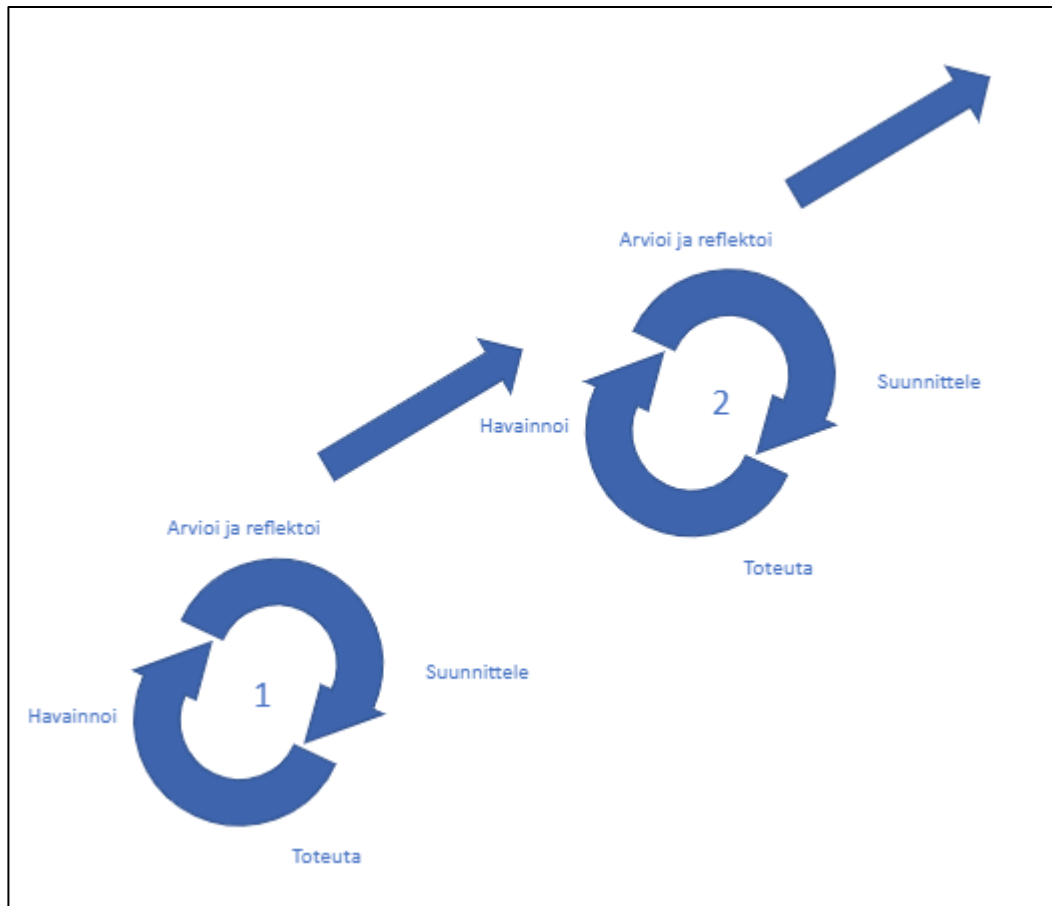
3.1 Toimintatutkimus

Tämän opinnäytetyön tutkimukselliseksi lähestymistavaksi on valittu toimintatutkimus. Ojasalon, Moilasan ja Ritalahden mukaan toimintatutkimus on osallistavaa tutkimusta ja sillä pyritään ratkaisemaan käytännön ongelmia. Samalla toimintatutkimuksella pyritään saamaan aikaan muutosta. Lähestymistapa soveltuu hyvin tutkimukselliseen kehittämistyöhön. Toimintatutkimus on lähestymistapana ongelmakeskeinen ja käytäntöön suuntautunut. Sen tavoitteena on ratkaista käytännön ongelma ja saada samalla luotua uutta tietoa ja ymmärrystä tutkimuksen kohteena olleesta asiasta. Toimintatutkimuksessa ollaan kiinnostuneita siitä, miten jonkin asian pitäisi olla eikä siitä, miten se on. Tavoitteena on pelkän asioiden kuvaamisen sijaan muuttaa nykyistä todellisuutta. (Ojasalo ym. 2015, 58.)

Toimintatutkimuksessa on olennaista osallistaa tutkittavaan asiaan liittyvät ihmiset aktiivisesti mukaan tutkimus- ja kehittämistyöhön. Osallistava kehitystyö tuottaa monia etuja. Tällaisessa tutkimuksessa ihmiset oppivat paremmin ja kehitetty ratkaisu on yleensä parempi ja helpommin hyväksyttävä, kun organisaation jäsenet ovat päässeet osallistumaan kehitystyöhön itse. Hyvään lopputulokseen päästään sillä, että yhdistetään yhteisön jäsenten näkemykset organisaation ongelmista ja haasteista sekä tutkijan ulkopuolinen näkemys ja teoria. Tämä edellyttää sitä, että organisaation jäsenet ovat valmiita muutokseen. (Ojasalo ym. 2015, 59; O'Brien 1998.)

Toimintatutkimuksen yhtenä haasteena on, että tutkittava asia on sidottu vahvasti tilanteeseen. Tällöin aikaisempia tutkimuksia aiheesta voi olla vaikeaa hyödyntää. Myös tavoitteiden ja menetelmien määrittely saattaa olla epäselvää. Haasteena voi olla myös käytännön ja teorian yhdistäminen. (Ojasalo ym. 2015, 59.)

Toimintatutkimuksessa kehittämisen kohteena oleva sosiaalinen käytäntö on altis muutoksille. Tutkimusprosessi etenee suunnittelun, havainnoinnin ja arvioinnin kehänä ja jokaisessa vaiheessa toteutusta arvioidaan ja suhteutetaan toisiin vaiheisiin järjestelmällisesti arvioiden. Prosessin voidaankin katsoa olevan syklinen, jossa eri vaiheet toistuvat uudelleen ja uudelleen. (Ojasalo ym. 2015, 60-61.) Prosessi on kuvattu kuviossa 4.

Kuvio 4. Toimintatutkimuksen prosessi (Ojasalo ym. 2015, 60)

Toimintatutkimuksessa tyypillisiä tutkimusmenetelmiä ovat osallistavat menetelmät, kuten esimerkiksi kyselyt, haastattelut, ryhmäkeskustelut ja aivoriihityöskentely. Tutkimusaineistona voidaan hyödyntää myös asiakirjoja ja muuta kirjallista aineistoa. (Ojasalo ym. 2015, 61.)

3.2 Laadulliset tutkimusmenetelmät

Tähän kehittämistyöhön valitut lähestymistapa ja opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet ohjaavat käytettävät tutkimusmenetelmät laadullisiin menetelmiin. Puusan ja Juutin (2020) mukaan laadullisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden näkökulmasta. Laadullisen tutkimuksen yhteydessä puhutaan usein myös aineistolähtöisyydestä eli pyritään tekemään johtopäätöksiä aineistosta käsin. (Puusa & Juuti 2020, 9.)

Laadullisella aineistolla tarkoitetaan pohjimmiltaan sellaista aineistoa, joka on tekstimuotoista. Teksti on voinut syntyä tutkijasta riippuen tai riippumatta. Esimerkki tutkijasta riippuvasta tekstiaineistosta on haastattelut. Tutkijasta riippumattomat aineistot taas ovat esimerkiksi jotain tarkoitusta varten valmiiksi tuotettu kirjallinen aineisto. (Eskola & Suoranta 1998, 11.)

3.2.1 Dokumenttianalyysi

Dokumenttianalyysissä päätelmiä pyritään tekemään kirjallisessa muodossa olevasta aineistosta. Tarkastelun kohteena olevia dokumentteja voivat olla oikeastaan mikä tahansa kirjalliseen muotoon tuotettu aineisto. Dokumenttianalyysin tavoitteena on analysoida käytettävissä olevia dokumentteja järjestelmällisesti ja luoda selkeä kuvaus kehitettävästä asiasta. Analyysillä luodaan selkeyttä aineistoon, jolloin saadaan tehtyä luotettavia johtopäätöksiä. (Ojasalo ym. 2015, 136.)

Tässä opinnäytetyössä analysoitavia aineistoja ovat organisaation toimintaa ohjaavat asiakirjat ja organisaation toimintaan liittyvä lainsäädäntö. Näitä dokumentteja analysoimalla ja tietoja yhdistämällä saadaan määriteltyä toimintaa ohjaavia ja mittaavia asiakokonaisuuksia, jotka luovat pohjaa organisaation ylimmän johdon tietotarpeille.

3.2.2 Aivoriihi

Aivoriihi on yksi luovan ongelmanratkaisun menetelmistä. Siinä tuotetaan ideoita ryhmässä. Tätä menetelmää voidaan kutsua myös ideointityöpajaksi. Aivoriihessä pyritään ideoimaan uusia ratkaisuja käsillä olevaan ongelmaan ja se järjestetään erillisen vetäjän pitämänä. (Ojasalo ym. 2015, 160.)

Aivoriihitilaisuus voidaan jakaa neljään vaiheeseen. Tilaisuus alkaa esivaiheella. Siinä asetetaan työskentelyn tavoitteet. Lämmittelyvaiheessa pyritään saamaan osallistujat vapautumaan ennakkoluuloista ja avaamaan mielensä avoimeksi uusille ideoille. Ideointivaiheessa pohditaan käsillä olevaa ongelmaa vapaasti ja syntyneitä ajatuksia ja ideoita ei lähdetä sen paremmin perustelemaan. Niitä ei tässä vaiheessa myöskään arvioida. Ideat ja ajatukset kerätään sopivalla tavalla esimerkiksi taululle, jossa niitä yhdistellään ja kehitetään eteenpäin. Tilaisuus päättyy valintavaiheeseen, jossa ideointivaiheessa syntyneitä ideoita ja ajatuksia

tarkastellaan kriittisesti. Niitä pyritään myös arvioimaan vetäjän ohjeiden mukaisesti ja löytämään parhaiten tilaisuuden tavoitetta vastaavat ideat ja ajatukset (Ojasalo ym. 2015, 161.)

Standardiaivoriihestä on olemassa myös erilaisia muunnelmia. Yksi muunnelma on ideakävely, jossa tilaisuuteen osallistujat kirjaavat ajatuksia ja ideoita lapuille ja ne ripustetaan seinälle. Sitten kun uusia ideoita ei enää synny, ryhmäläiset kiertävät muiden ideoiden äärelle ja alkavat tarkastella ja täydentää niitä omilla ideoillaan. Vastaavanlaisesti toimii brainwriting. Siinä ideoidaan ryhmässä, mutta täysin ilman keskustelua. Siinä jokainen kirjaa itsenäisesti paperille ideoita ja ajatuksia ja hetken päästä jokainen antaa paperinsa seuraavalle osallistujalle, joka täydentää ja jatkojalostaa paperilla jo olevia ideoita ja ajatuksia. Kun kaikki osallistujat ovat saaneet kirjoittaa kaikkiin papereihin niitä arvioidaan esimerkiksi edellä kuvatun valintavaiheen mukaisesti. (Ojasalo ym. 2015, 161.)

Aivoriihityöskentelyssä ryhmän koolla on merkitystä. Jos osallistujat ovat tottuttomia ideoijia, saattaa pienessä ryhmässä olla haastavaa löytää lennokkaita ideoita. Myös liian suuri ryhmä on haasteellinen, sillä siinä osallistuja voi helposti jättäytyä ulkopuoliseksi, jolloin sitoutuminen toimintaan vähenee. Suuren ryhmän puolesta puhuu se, että siinä voidaan ottaa mukaan kaikki ratkaisuun liittyvät henkilöt. Näin ihmiset myös sitoutuvat tehtyihin ratkaisuihin paremmin, kun he ovat olleet mukana tekemässä sitä. (Ojasalo ym. 2015, 162.)

Tilaisuuden vetäjällä on suuri merkitys aivoriihen onnistumiseen. Vetäjän pitää johtaa tilaisuuden etenemistä sääntöjen mukaisesti ja pyrkiä tarvittaessa kiihdyttämään ja rytmittämään ideointia. Vetäjän pitää pystyä havaitsemaan, mikäli ideoinnissa tulee ongelmia ja siten ohjaamaan ryhmän työskentelyä. (Ojasalo ym. 2015, 162.)

Tässä opinnäytetyössä aivoriihityöskentelyä hyödynnetään pelastuslaitoksen ylimmälle johdolle järjestettävässä työpajassa, jossa on tarkoitus saada määriteltyä heidän tietotarpeitaan. Työpajan toteutus kuvataan tarkemmin luvussa 4.2.

3.3 Opinnäytetyön eettiset lähtökohdat ja luotettavuus

Opinnäytetyön tekemisessä on otettu huomioon myös tutkimuksen eettiset lähtökohdat. Työtä tehtäessä noudatettiin ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettisiä suosituksia (Arene ry 2020). Työtä varten haettiin ja saatiin tutkimuslupa toimeksiantajaorganisaatiolta. Tässä työssä ei tarvittu eettistä ennakoarviointia, sillä työ ei ole lääketieteellistä tai muuta ihmiseen kohdistuvaa tutkimusta. Työssä ei myöskään käsitelty henkilötietoja, joten senkään osalta ei ollut tarvetta tarkempaan eettiseen tarkasteluun.

Opinnäytetyön luotettavuutta arvioitaessa on syytä kiinnittää huomiota työn aikana syntyvän tiedon tiedonhallintaan. Tietosuojasta ja tietoturvallisuudesta huolehtiminen liittyvät osaltaan työn luotettavuuden arviointiin. Tiedonhallinnasta on kerrottu tarkemmin aineistonhallintasuunnitelmassa, joka on liitteenä 1.

Luotettavuuden arviointiin liittyy myös tämän opinnäytetyön tekijän asema suhteessa toimeksiantajaorganisaatioon. Työn tekijä on tehnyt opinnäytetyötä osana virkatyötään ja on osa organisaation keskijohtoa. Peilaten opiskelijan asemaa suhteessa työn tarkoitukseen ja tavoitteeseen, opiskelija ei ole esteellinen tekemään tätä opinnäytetyötä. Myös työpajan osallistujat osallistuvat työhön osana virkatyötään.

3.4 Työn toteutus ja aikataulu

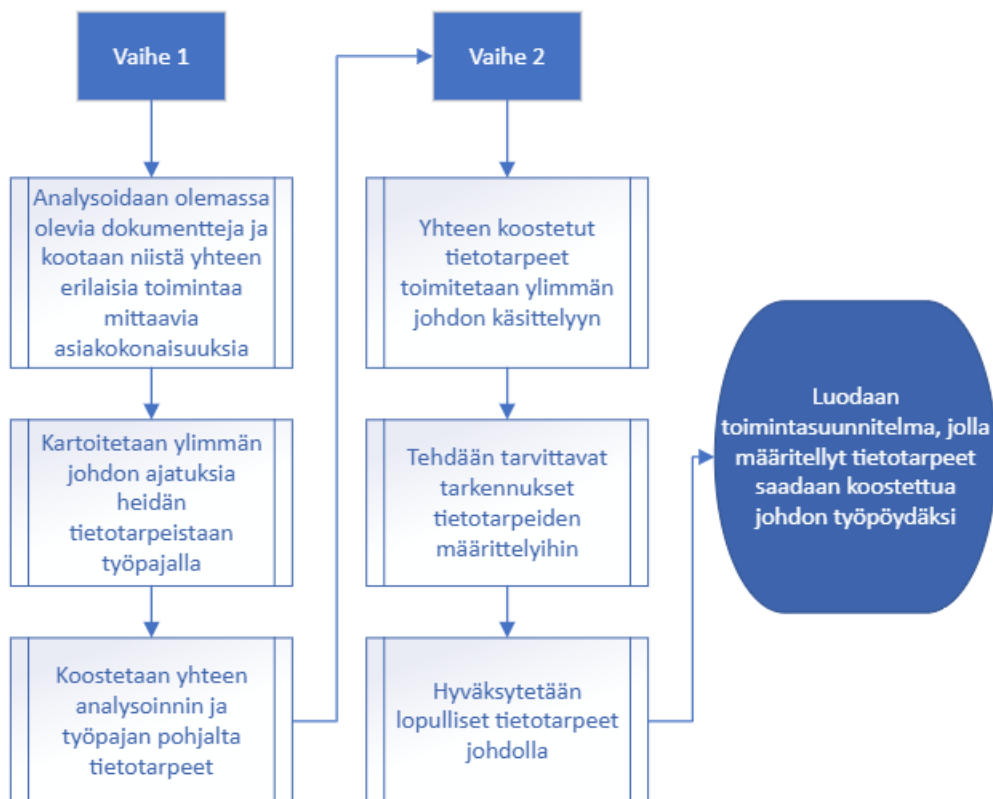
Opinnäytetyö toteutettiin vuoden 2023 aikana. Työ noudatteli toimintatutkimuksen syklistä prosessia, sillä se jakautui kolmeen vaiheeseen ja jokaisessa vaiheessa tuotos kehittyi eteenpäin.

Ensimmäisessä vaiheessa tehtiin aiheeseen liittyvän kirjallisen aineiston analyysiä ja kartoitettiin ylimmän johdon ajatuksia heidän tietotarpeistaan. Dokumenttianalyysillä oli tarkoitus koota yhteen eri dokumenteissa määritellyjä pelastuslaitoksen toimintaa ohjaavia asiakokonaisuuksia ja mittareita. Näin saatiin määritellyä toimintaa ohjaavista asiakirjoista johdettavia tietotarpeita. Tämä työ saatiin valmiiksi toukokuussa 2023. Dokumenttianalyysia ja sen lopputulosta hyödynnettiin ylimmän johdon työpajatyöskentelyn tausta-aineistona, joka toimitettiin etukäteen työpajan osallistujille perehdyttäväksi. Työpajan tarkoituksena oli saada

määriteltyä johdon itsensä toimesta heidän todellisia tietotarpeitaan. Työpaja järjestettiin kesäkuun 2023 alussa. Dokumenttianalyysin ja työpajan pohjalta koostettiin yhteenveto ylimmän johdon tietotarpeista.

Vaiheessa kaksi yhteen koostetut tietotarpeet lähetettiin ylimmän johdolle kommenteille heinäkuun 2023 alussa. Aikaa kommenttien antamiseen annettiin elokuun puoliväliin asti. Kommenttien perusteella tehtiin vielä tarpeellisia muutoksia tietotarpeisiin ja sitten ne hyväksyttiin ylimmällä johdolla.

Vaiheessa kolme tehtiin toimintasuunnitelma, miten johdon työpöytä tullaan toteuttamaan. Suunnitelma saatiin valmiiksi elokuussa 2023. Vaiheessa kolme ei aihetta enää käsitelty erikseen johdon kanssa vaan valmis suunnitelma on suoraan tämän kehittämistyön lopputulos, jota voidaan työn valmistumisen jälkeen lähteä toteuttamaan. Kuviossa 5 on havainnollistettu kaaviomuodossa tämän tutkimuksen prosessi ja mitä eri tutkimuksen vaiheissa on tarkoitus saada aikaan.

Kuvio 5. Opinnäytetyön prosessikuvaus

4 TULOKSET

Tässä luvussa kuvataan aineistoanalyysin ja työpajatyöskentelyn tuloksia. Lopuksi esitellään toimintasuunnitelma johdon työpöydän toteuttamiseksi.

4.1 Pelastuslaitoksen toimintaa ohjaavien asiakirjojen aineistoanalyysi

Aineistoanalyysissä käytiin läpi pelastuslaitoksen toimintaa ohjaavia asiakirjoja ja näistä pyrittiin löytämään asioita ja asiakokonaisuuksia, joista voidaan johtaa tietotarpeita ja niiden mittareita. Aineistoanalyysissä käsiteltiin seuraavia aineistoja:

- pelastuslaki (379/2011)
- laki pelastustoimen järjestämisestä (613/2021)
- sisäministeriön asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä (1225/2022)
- sisäministeriön asetus hyvinvointialueen seuranta- ja arviointivelvollisuudesta sekä aluehallintoviraston asiantuntija-arviosta (1213/2022)
- valtioneuvoston päätös valtakunnallisista strategisista tavoitteista pelastustoimen järjestämiselle vuosille 2023-2026
- Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen strategia 2030
- Varsinais-Suomen hyvinvointialueen strategia
- Pelastustoimen palvelukokonaisuudet –käsikirja.

Seuraavaksi kuvataan kustakin aineistosta havaittuja asioita tarkemmin.

4.1.1 Pelastuslaki

Tärkein pelastustoimen toimintaa ohjaava asiakirja on pelastuslaki (379/2011), jossa määritellään pelastustoimen lakisääteiset tehtävät. Aineiston analysointi aloitettiin tästä dokumentista. Pelastuslaki käytiin läpi pykälä kerrallaan ja pykälä kohtaisesti listattiin asiakokonaisuuksia, joita voidaan mitata eri mittareilla ja sitä kautta lopulta visualisoida. Asiakokonaisuuksia löytyi 45 kappaletta. Pelastuslaki ei anna kuitenkaan suoraan konkreettisia mittareita kaikkiin asiakokonaisuuksiin.

Tarkempien mittareiden määrittelyyn asiakokonaisuuksien ympärille tarvitaan avuksi muita pelastustoimea ohjaavia asiakirjoja. Taulukossa 1 on esitetty pelastuslaissa esiintyvät asiakokonaisuudet.

Taulukko 1. Pelastuslain (379/2011) asiakokonaisuudet

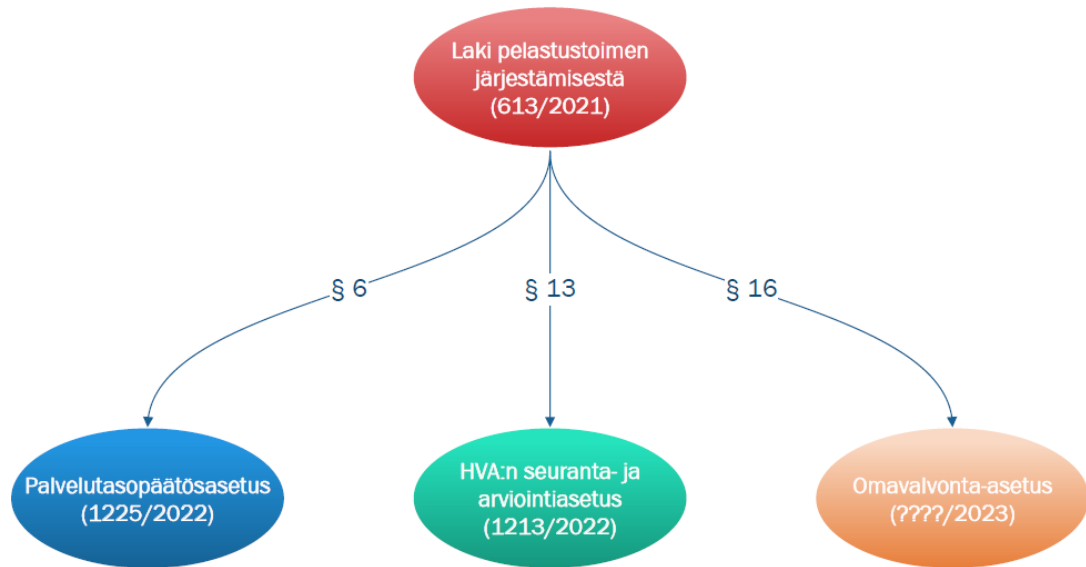
Asiakokonaisuus	Pelastuslaki
Ilmoitusvelvollisuus (Kulutus)	Pelastuslaki 8 §
Yleisötilaisuuksien pelastussuunnitelma	Pelastuslaki 16 §
Poistumisturvallisuusselvitys	Pelastuslaki 19 §
Poistumisturvallisuuden arviointi ja poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelma	Pelastuslaki 20 §
Poistumisturvallisuuden toteuttamismääräys	Pelastuslaki 21 §
Pelastustoimen ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä	Pelastuslaki 27 §
Pelastustoimen valvontatehtävät	Pelastuslaki 27 ja 78 §
Pelastustoiminnan tehtävät	Pelastuslaki 27 §
Ensihoitopalvelun tehtävät	Pelastuslaki 27 §
Ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämään valmiuden ylläpito	Pelastuslaki 27 §
Väestön varoittaminen vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittava hälytysjärjestelmä	Pelastuslaki 27 §
Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen varmistaminen	Pelastuslaki 27 §
Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien pelastustoimintaan kuuluvien palveluiden asianmukaisen järjestämisen varmistaminen	Pelastuslaki 27 §
Sammutusvesisuunnitelma	Pelastuslaki 30 §
Metsä- tai ruohikkopalovaroitukset	Pelastuslaki 31 §
Hälytysohje	Pelastuslaki 33 §
Pelastustoiminnan johtaminen	Pelastuslaki 34 §
Pelastustoimintaan osallistuvan toimintakyky	Pelastuslaki 39 §
Pelastuslaitoksen vastuu koulutuksesta	Pelastuslaki 56 §
Pelastustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimukset	Pelastuslaki 57 §
Palontutkinta	Pelastuslaki 41 §
Pelastusviranomaisen ilmoitusvelvollisuus	Pelastuslaki 41 §
Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisyssä	Pelastuslaki 42 §
Onnettomuuskehityksen seuranta	Pelastuslaki 43 §
Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnitelma	Pelastuslaki 47 §
Yhteistyösuunnitelmat	Pelastuslaki 47 §
Hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat	Pelastuslaki 47 §
Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat	Pelastuslaki 48 §
Pelastusviranomaisen virka-apu muille viranomaisille	Pelastuslaki 50 §

Asiakokonaisuus	Pelastuslaki
Vapaaehtoistoiminta	Pelastuslaki 51 §
Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistäminen	Pelastuslaki 52 §
Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastukset	Pelastuslaki 53 §
Nuohouksessa havaittujen vikojen ilmoittaminen pelastuslaitokselle	Pelastuslaki 62 §
Väestönsuojeluun varautumisen edellyttämä suunnittelu	Pelastuslaki 64 §
Hyvinvointialueen väestönsuojeluorganisaatio	Pelastuslaki 64 §
Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaaminen	Pelastuslaki 64 §
Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutustarve	Pelastuslaki 64 §
Poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistaminen	Pelastuslaki 64 §
Väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittaminen	Pelastuslaki 65 §
Kuntien kanssa tehtävä yhteistyö	Pelastuslaki 65 §
Väestönsuojajan rakentamisvelvollisuus uudisrakentamisen yhteydessä	Pelastuslaki 71 §
Valvontasuunnitelma	Pelastuslaki 79 §
Korjausmääräys ja toiminnan keskeyttäminen	Pelastuslaki 81 §
Eriyiset turvallisuusvaatimukset	Pelastuslaki 82 §
Valmiustarkastukset	Pelastuslaki 84 §

4.1.2 Laki pelastustoimen järjestämisestä

Toinen oleellinen toimintaa ohjaava asiakirja on laki pelastustoimen järjestämisestä (613/2021). ”Tätä lakia sovelletaan hyvinvointialueesta annetussa laissa (611/2021) tarkoitetun hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevan pelastustoimen järjestämiseen, kehittämiseen, ohjaukseen ja valvontaan” (Laki pelastustoimen järjestämisestä 613/2021 § 1:1).

Analyysin perusteella tämä dokumentti ei suoraan määrittele mitattavia kokonaisuuksia, vaan antaa ylätasoa määräykset esimerkiksi pelastustoimen palvelutasopäätöksestä, hyvinvointialueen seuranta ja arviointivelvollisuudesta, pelastustoimen omavalvonnasta ja valtakunnallisista strategisista tavoitteista. Tämän lain perusteella on edellä mainituista asioista annettu tarkempia säädöksiä sisäministeriön asetuksilla sekä valtioneuvoston päätöksellä. Kuvio 6 kuvaa pelastustoimen järjestämislain (613/2021) määrittelemiä asetuksia. Tätä opinnäytetyötä kirjoittaessa ei omavalvonta-asetusta ole vielä julkaistu.

Kuvio 6. Pelastustoimen järjestämislain (613/2021) määrittelemät asetukset

4.1.3 Sisäministeriön asetukset

Sisäministeriön asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä (1225/2022) määrittää hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätöksen sisällön perusteista ja rakenteesta (Sisäministeriö asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 1225/2022 § 1). Asetuksessa ja sen perustelumuistiossa määritellään suhteellisen tarkasti eri asiakokonaisuuksia, joista pitää palvelutasoa määriteltäessä päättää. Palvelutasopäätösaetoksessa määritellään myös riskianalyysi, jonka tulee toimia palvelutasopäätöksen perustana (Sisäministeriö asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 1225/2022 § 6). Kuviossa 7 on esitetty asetuksessa määritelty palvelutasopäätösaetoksen sisältö. Kullekin tasolle on määritely asetuksessa ja perustelumuistiossa vielä tarkempia sisältöjä. Tarkemmat kuvat sisällöstä on esitetty liitteessä 2.

Kuvio 7. Palvelutasopäätösasetuksen (1225/2022) määrittelemä palvelutasopäätöksen sisältö

Sisäministeriön asetus hyvinvointialueen seuranta- ja arviointivelvollisuudesta sekä aluehallintoviraston asiantuntija-arviosta (1213/2022) määrittää vähimmäis-tietosisällön järjestämislaissa säädetylle tiedonantovelvoitteelle (Sisäministeriön asetus hyvinvointialueen seuranta- ja arviointivelvollisuudesta sekä aluehallinto- viraston asiantuntija-arviosta 1213/2022 § 1). Kuviossa 8 on esitetty asetuksen määrittelemä tietosisältö ylätasolla.

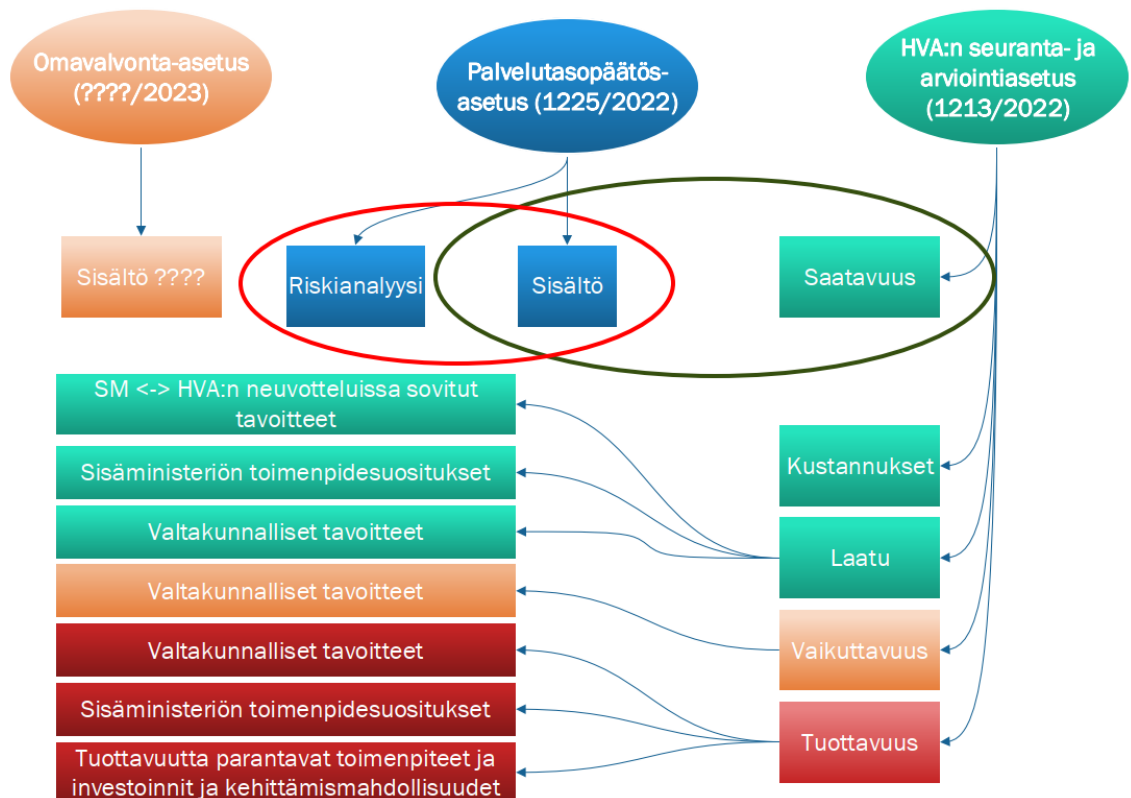
Kuvio 8. Seuranta- ja arviointiasetuksen (1213/2022) sisältö

Kuviossa 8 esitetyille ylätasolle on määritelty seuranta- ja arviointiasetuksessa (1213/2022) tarkempi sisältömäärittely. Saatavuus on näistä kokonaisuuksista suurin ja sen tarkempi kuvaus on esitetty kuviossa 9. Muiden osa-alueiden osalta tarkemmat kuvaukset löytyvät liitteestä 2.

Kuvio 9. Pelastustoimen palveluiden saatavuus (Sisäministeriön asetus hyvinvointialueen seuranta- ja arviointivelvollisuudesta sekä aluehallintoviraston asiantuntija-arviosta 1213/2022 § 2)

Analyysin perusteella tässä asetuksessa säädetyt kokonaisuudet ovat pelastustoimen palveluiden saatavuuden osalta yhtenevät palvelutasopäätösetuksen tarkempien sisältövaatimusten osalta. Palvelutasopäätösetuksessa määritellään riskianalyysistä, jonka pohjalta suunnitellaan palvelutaso. Palvelutason toteutumisen seuranta määrittää seuranta- ja arviointiasetus (1213/2022). Laatu, vaikuttavuus, tuottavuus ja kustannukset muodostavat omat kokonaisuutensa, joista saadaan myös muodostettua mitattavia kokonaisuuksia. Kuviossa 10 on kuvattu asetusten määrittelemien asioiden keskinäistä suhdetta.

Kuvio 10. Asetusten määrittelemien kokonaisuuksien suhteet

Asetusten analyysin pohjalta taulukkoa 1 täydennettiin määrittelemällä pelastuslaista tuleville asiakokonaisuuksille niiden liittymäpinnat edellä esiteltyihin asetuksiin.

4.1.4 Valtioneuvoston päätös valtakunnallisista strategisista tavoitteista pelastustoimen järjestämiselle vuosille 2023-2026

Valtioneuvosto vahvistaa neljän vuoden välein valtakunnalliset strategiset tavoitteet laadukkaan ja kustannusvaikuttavan pelastustoimen järjestämiselle.

- Tavoite 1: Pelastustoimen palvelutaso toteutuu yhdenvertaisesti ja laadukkaasti sekä valtakunnallisesti että alueellisesti.
- Tavoite 2: Pelastustoimen henkilöstöresurssit ovat riittävät ja henkilöstö on osaavaa ja hyvinvoivaa.
- Tavoite 3: Pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisy on järjestetty riskiperusteisesti, yhdenmukaisesti ja vaikuttavasti.
- Tavoite 4: Pelastustoimella on välitön kyky toimia suunnitellusti kaikissa turvallisuustilanteissa, ja se säilyy turvallisuuden lähipalveluna.
- Tavoite 5: Pelastustoimen alueellinen ja valtakunnallinen valmius sekä varautuminen mahdollistavat väestön suojaamisen kaikissa olosuhteissa.
- Tavoite 6: Pelastustoimen kansainvälinen toiminta on aktiivista, suunnitelmallista ja kytkeytyy pelastustoimen kansallisiin rakenteisiin.
- Tavoite 7: Pelastustoimen palveluiden ja tehtävien valtakunnallinen suunnittelu, toteutus ja kehittäminen perustuvat tiedolla johtamiseen ja yhtenäiseen tiedonhallintaan.
- Tavoite 8: Pelastustoimen investoinnit tukevat palvelutuotannon vaikuttavuutta.
- Tavoite 9: Pelastustoimen hallinto- ja ohjausjärjestelmä on selkeä.
(Valtioneuvosto 2022.)

Näitä strategisia tavoitteita peilattiin aiemmin analysoituihin lakeihin ja asetuksiin ja aiemmin syntynyttä taulukkoa 1 täydennettiin ja tarkennettiin valtakunnallisilla strategisilla tavoitteilla. Strategiset tavoitteet eivät suoraan anna mitattavia kokonaisuuksia, mutta ovat taustalla vaikuttavia kokonaisuuksia, joiden tehtävä on ohjata pelastustoimea valtakunnallisesti.

4.1.5 Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen strategia 2030

Pelastuslaitoksen strategian tavoitteena on ylläpitää ja kehittää turvallisuutta Varsinais-Suomen maakunnassa riippumatta vallitsevista yhteiskunnallisista olosuhteista. Tätä tehdään yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Strategiassa on määritelty kahdeksan tavoitetta.

- Tavoite 1: Pelastuslaitoksellamme on jatkuvaan analyysiin perustuva kokonaiskuva yhteiskunnan riskeistä ja vallitsevasta tilanteesta kaikkina hetkinä.
- Tavoite 2: Pelastuslaitoksellamme on valmius vastata alueen riskeihin omalla toimialallaan.
- Tavoite 3: Pelastuslaitoksemme on siviilivalmiuden vahva yhteen sovittaja ja luotettu yhteistyökumppani.
- Tavoite 4: Palvelumme on järjestetty laadukkaasti, kustannustehokkaasti ja tasapuolisesti.
- Tavoite 5: Olemme tietoisia ja kannamme vastuamme omasta ja yhteisömme turvallisuudesta sekä ympäröivästä turvallisuudestamme.
- Tavoite 6: Viestimme avoimesti, ammattitaitoisesti ja tasapuolisesti.
- Tavoite 7: Pelastuslaitoksemme kehittää aktiivisesti toimintatapojaan.
- Tavoite 8: Henkilöstömme voi hyvin. (Varsinais-Suomen aluepelastuslautakunta 2020.)

Myös näitä tavoitteita peilattiin edellä analysoituihin aineistoihin ja aiemmin syntynyttä taulukkoa 1 täydennettiin edelleen. Valtakunnallisten strategisten tavoitteiden tapaan, nämäkään strategiset tavoitteet eivät suoraan anna mitattavia kokonaisuuksia, mutta toimivat taustalla ohjaavina kokonaisuuksina.

4.1.6 Varsinais-Suomen hyvinvointialueen strategia

Hyvinvointialueen strategia toimii oleellisena ohjausvälineenä hyvinvointialueen toiminnan pitkäaikaisessa johtamisessa ja ohjaamisessa. Hyvinvointialueen strategiset tavoitteet ovat:

- ystävällisin
- vaikuttavin
- ammattilaisten arvostama
- yliopistollinen

- kaksikielinen. (Varsinais-Suomen hyvinvointialue 2023.)

Edellisten strategisten tavoitteiden tapaan myös näitä tavoitteita arvioitiin suhteessa aikaisemmin analysoituihin aineistoihin ja taulukkoa 1 täydennettiin edelleen.

4.1.7 Pelastustoimen palvelukokonaisuudet –käsikirja

Pelastustoimen palvelukokonaisuudet -käsikirja kokoaa yhteen pelastustoimen tuottamat palvelut. Käsikirjassa määritellään myös palveluiden sisältö ja niiden keskeiset yhdyspinnat hyvinvointialueilla ja kunnissa (Virtanen, Pulkkinen, Tolonen, Jaakkola & Halmela 2021, 4). Näiden perusteella taulukkoa 1 täydennettiin ja asiakokonaisuuksille määriteltiin käsikirjan mukaiset palvelukategoriat ja niiden alakategoriat.

4.1.8 Aineistoanalyysin yhteenveto

Aineistoanalyysin lopputuotteena syntyi laaja yhteenvetotaulukko, johon on koottu eri dokumenteista löytyviä mitattavia asiakokonaisuuksia. Tässä taulukossa on esitetty omissa sarakkeissaan, mihin aineistoihin kukin asiakokonaisuus liittyy ja mikä kohta tai pykälä kussakin aineistossa liittyy kyseiseen asiakokonaisuuteen. Taulukkoa tarkennettiin hyödyntäen Varsinais-Suomen hyvinvointialueen vuoden 2023 selvitystä pelastustoimen palveluiden toteutumisesta ja talouden tilasta alueellaan. Näin saatiin muodostettua pelastustoimeen liittyvä hyvin kattava ja laaja mittaristokokonaisuus.

Analyysin perusteella määritellyt kokonaisuudet ja mittarit jakautuivat onnettomuuksien ehkäisyn, pelastustoiminnan, varautumisen ja terveydenhuollon palvelukategorioihin sekä näihin kategorioihin kuulumattomiin mittareihin. Mitattavien asioiden määrät ovat seuraavat:

• onnettomuuksien ehkäisyn palvelut	230
• pelastustoiminnan palvelut	370
• varautumisen palvelut	21
• terveydenhuollon palvelut	4

- muut

78.

Koko mittaristokokonaisuuden sisältämä taulukko on erittäin laaja kokonaisuus ja se on toimitettu toimeksiantajalle. Taulukosta on esimerkkikuva liitteenä 3.

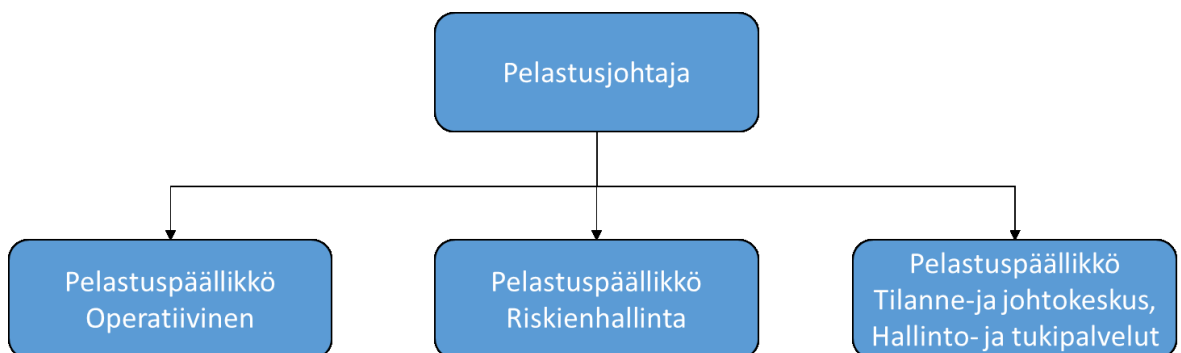
Tässä analyysissä ei otettu kantaa siihen, mille eri johtamisen tasoille mittarit kuuluvat. Tämä määrittelytyö pitää tehdä omana työnään ja siinä tulee määritellä johtamistasojen lisäksi eri mittareille tarvittavat päivitysvälit. Mitä lähempänä suorittavaa porrasta ollaan, sitä reaaliaikaisempaa tietoa asioista tarvitaan.

Lisäksi analyysin pohjalta muodostui kuvaus palvelutasopäätösasetuksen ja seuranta-asetuksen muodostamasta kokonaisuudesta ja siitä, miten ne linkittyvät toisiinsa. Tämä kuvaus on liitteenä 2.

Näitä kahta tuotosta hyödynnettiin pelastuslaitoksen ylimmän johdon työpajan tausta-aineistona, joka toimitettiin työpajan osallistujille etukäteen tutustuttavaksi.

4.2 Pelastuslaitoksen ylimmän johdon työpaja

Työpaja järjestettiin kesäkuun 2023 alussa. Työpaja oli yhden työpäivän mittainen ja järjestettiin fyysisenä tapaamisena paloasemalla. Työpajan tarkoituksena oli määrittää pelastuslaitoksen ylimmän johdon tietotarpeet ja tavoitteena oli määrittää ne asiat ja kokonaisuudet, joiden pohjalta lähdetään toteuttamaan tiedon visualisointia ylimmälle johdolle. Pelastuslaitoksen ylimpään johtoon kuuluvat pelastusjohtaja sekä hänen suorat alaisensa, kolme pelastuspäällikköä (kuvio 11).

Kuvio 11. Pelastuslaitoksen ylin johto

Operatiivinen pelastuspäällikkö vastaa pelastustoiminnasta ja ensihoitotoiminnasta ja riskienhallinnan pelastuspäällikkö vastaa onnettomuuksien ehkäisystä ja

varautumisesta. Kolmas pelastuspäällikkö vastaa tilanne- ja johtokeskuskeskus-toiminnasta sekä myös toimialan hallinto- ja tukipalveluista. Hän toimii myös pelastusjohtajan sijaisena.

Työpaja rakentui neljästä kokonaisuudesta. Orientaatiovaiheessa kirkastettiin osallistujille liiketoimintatiedon hallinnan ja tietotarpeiden teoriapohjaa ja esiteltiin työpajan tarkoitus ja tavoite. Työpajassa esitetty esitys on liitteenä 4. Varsinainen työpajatyöskentely jakaantui kolmeen osaan. Työpajan sisällössä hyödynnettiin asiarunkoa, joka on esitelty Sosiaali- ja terveystieteiden tietojohdantamisen käsikirjassa (Klemola, Uusi-Illikainen, Askola, 2014, 44). Ensimmäisessä osassa jokainen osallistuja pohti itsenäisesti omaan työhönsä peilaten seuraavia asioita:

- Mitkä ovat keskeisimmät päätökset, joita vastualueellasi teet tai valmistele?
- Mitkä tekijät vaikuttavat/rajoittavat päätöksentekoa?
- Millä mittareilla/indikaattoreilla asetat tavoitteita ja seuraat toimintaa?
- Millä mittareilla/indikaattoreilla haluat asettaa tavoitteita ja seurata toimintaa?
- Millä mittareilla/indikaattoreilla ennustat toimintaa?
- Millä mittareilla/indikaattoreilla haluat ennustaa toimintaa? (Klemola, Uusi-Illikainen, Askola, 2014, 44)

Jokainen osallistuja koosti edellä mainittuihin kysymyksiin liittyen ajatuksia muistilapuille, jotka sijoitettiin taululle jaotellen niitä vielä lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin kokonaisuuksiin.

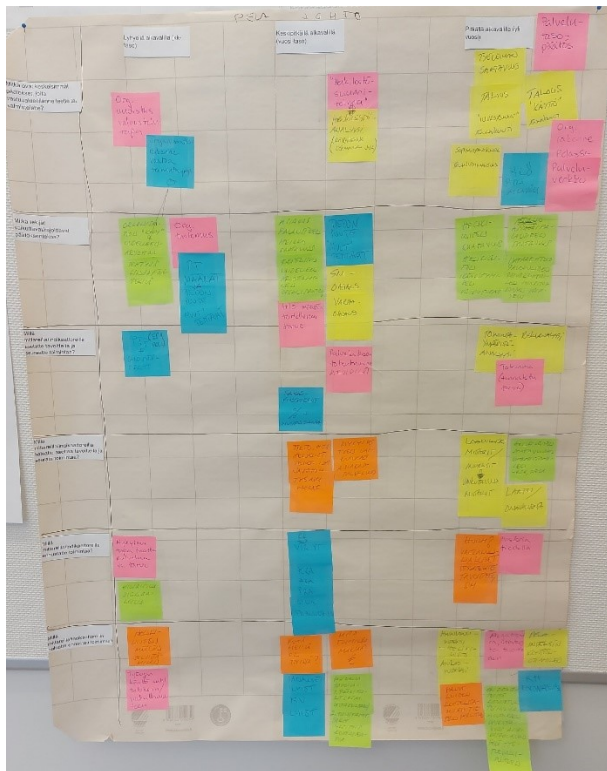
Ensimmäisen osan jälkeen työpajan osallistujat jaettiin pareihin. Toisen parin muodostivat pelastusjohtaja ja pelastuspäällikkö, joka toimii omien töidensä ohella myös pelastusjohtajan sijaisena. Näiden henkilöiden työ liittyy vahvasti hallinnolliseen työskentelyyn. Toisen parin muodostivat riskienhallinnan pelastuspäällikkö ja operatiivinen pelastuspäällikkö. Heidän työnsä keskittyy enemmän palvelutuotannon näkökulmaan. Näin kummallakin parilla oli hieman erilainen lähestymiskulma tietotarpeiden määrittelyyn. Toisen osan työskentelyn aikana parit kävivät keskenään keskustelua samojen otsakkeiden alla kuin ensimmäisessä

osassa ja he koostivat omilta tauluiltaan muistilappuja parin yhteiseen tauluun. Samalla he saivat täydentää kokonaisuutta.

Kolmannessa osiossa parit yhdistettiin yhdeksi ryhmäksi, jonka tehtävänä oli koostaa kummankin parin ajatukset yhdeksi yhteiseksi kokonaisuudeksi ja näin saada muodostettua ylimmän johdon yhteinen käsitys heidän tietotarpeistaan.

4.2.1 Työpajan tulokset

Työpajan lopputulemana syntyi koontitaulu (kuvio 12), jolle oli koostettu ylimmän johdon ajatukset ja näkemykset edellä esitettyihin asiakokonaisuuksiin liittyen.

Kuvio 12. Ylimmän johdon työpajan lopputulos

Keskeisimpiä päätöksiä, joita ylin johto valmistelee ja tekee ovat seuraavat isot kokonaisuudet:

- Henkilöstö
- Talous
- Palvelutasopäätös

Henkilöstön osalta merkittävin asiakokonaisuus on henkilöstösuunnitelma, johon taas liittyy henkilöstöanalyysi. Myös sopimuspalokunnat ja niiden elinvoimaisuus liittyvät henkilöstökokonaisuuteen. Vaikka sopimuspalokuntalaiset eivät suoraan olekaan pelastuslaitoksen henkilöstöä, ovat he merkittävässä osassa palvelutuotantoa Varsinais-Suomessa.

Talouden osalta päätökset ja valmistelu liittyvät sekä käyttötalouteen että investointeihin. Palvelutasopäätös taas on merkittävässä roolissa, kun määritellään pelastuslaitoksen tuottamia palveluita. Palvelutasopäätöksellä pystytään mm. perustelemaan toiminnan rahoitustarpeita.

Päätöksentekoon vaikuttavista ja sitä rajoittavista asioista nostettiin esille seuraavia kokonaisuuksia:

- yleisesti tiedon puute
- asiakaspalautteen puute/heikko saatavuus
- henkilöstömäärän todellinen tarve ei tiedossa
- henkilöstön saatavuuteen liittyvät asiat
- henkilöstön ikääntymiseen liittyvät asiat
- hyvinvointialueen ohjaus
- sisäministeriön ohjaus

Kun tarkastellaan, millä mittareilla/indikaattoreilla asetetaan tavoitteita ja seurataan toimintaa tai millä ennustetaan toimintaa ja millä niitä halutaan seurata, niin löydettiin seuraavia kokonaisuuksia.

- palvelutason toteutumisen arviointi
- sairauspoissaolo-% ja sen trendi
- toimintaympäristöanalyysi
- riskianalyysi
- laadulliset mittarit/indeksit
- vaikuttavuuden mittarit

- henkilöstön työajankäyttö
- siviilivalmiuden tilannekuva
- valtakunnalliset strategiset tavoitteet
- toiminnan kustannukset
- henkilöstömäärä

4.2.2 Työpajan yhteenveto

Työpajassa onnistuttiin muodostamaan asiakokonaisuuksia, joiden ympärille voidaan lähteä rakentamaan konkreettisesti mitattavia asioita. Työpajassa ei kuitenkaan löydetty kovinkaan paljoa konkreettisia mittareita/indikaattoreita, joita voitaisiin suoraan lähteä visualisoimaan johdon työpöydäksi. Näin ollen työpajan alkuperäinen tavoite ei kaikilta osiltaan täytynyt. Tämä johtuu mahdollisesti siitä, että tietojohdaminen yleisesti ei ole niin tunnettua ja ymmärrettyä asiaa pelastuslaitoksen organisaatiossa, jolloin ei osata myöskään löytää niitä konkreettisia asioita, joita strategisessa työssä tarvitaan. Toisaalta tämä voi johtua myös siitä, että kun puhutaan strategisen tason johtamisesta, niin liikutaan hyvin karkealla tiedon tasolla, jolloin konkreettisten mittareiden löytäminen voi olla senkin takia haastavaa. Työpajassa pohdittiin muun muassa sitä, miten palvelutasopäätöksen toteutumista pystyttäisiin seuraamaan riittävän karkealla tiedon tasolla, menemättä liian yksityiskohtaisiin tietoihin.

Työpajan tuloksena voidaan todeta, että suuret kokonaisuudet, joista johdolla on tietotarpeita ovat:

- Riskianalyysi/toimintaympäristöanalyysi
- Palvelutasopäätöksen toteutuminen (Toiminnan saatavuus)
- Toiminnan laatu
- Toiminnan vaikuttavuus
- Toiminnan tuottavuus
- Toiminnan kustannukset
- Henkilöstötieto

Näistä kokonaisuuksista palvelutasopäätöksen toteutumisesta, toiminnan kustannuksista ja henkilöstöön liittyvistä tiedoista on mahdollista johtaa tässä vaiheessa joitain konkreettisia mittareita. Muiden osalta pitää tehdä lisäsuunnittelua, jotta niistä saadaan luotua mittaristoja.

4.3 Aineistoanalyysin ja työpajan yhteenveto

Kun aineistoanalyysin ja työpajan tulokset kootaan yhteen, pystytään tässä vaiheessa muodostamaan alustava suunnitelma siitä, minkälaisia mittaristoja voidaan lähteä suunnittelemaan johdon työpöydälle. Kokonaisuuksia, joista voidaan johtaa erilaisia mittaristoja ovat:

- Toiminnan saatavuus
- Toiminnan kustannukset
- Henkilöstötieto

Toiminnan saatavuuden osalta on olemassa paljon erilaisia mitattavia arvoja, jotka ovat johdettavissa hyvinvointialueen palvelutasopäätöksestä. Mitattavat asiat ovat eri johtamisen tasoille. Näitä asioita on koottu aineistoanalyysin yhteenvetona syntyneeseen taulukkoon, joka on toimitettu toimeksiantajalle. Taulukosta on esimerkkikuva liitteessä 3. Samoin toiminnan kustannusten osalta on suoraan johdettavissa paljon erilaisia mittareita eri johtamisen tasoille. Henkilöstötiedon osalta on myös mahdollista johtaa suoraan mittareita ja lisäksi työpajassa nousi muutamia asioita, jotka olisivat oleellisia ylimmälle johdolle.

Aineistoanalyysin ja työpajan tulosten yhteenvetona syntyi taulukko 2, jossa on kuvattu tämän työn tuloksena määritellyt ylimmän johdon tietotarpeiden asiakokonaisuudet sekä niihin liittyvät mittarit. Taulukossa 2 on esitetty vihreällä värillä ne kokonaisuudet ja mittarit, jotka tässä vaiheessa on mahdollista toteuttaa visuaaliseen muotoon ja keltaisella ne, mitkä vaativat vielä lisätyöstöä. Pelastuslaitoksen ylimmällä johdolla oli mahdollisuus kommentoida tulosta ja niiden perusteella taulukkoa 2 olisi voitu vielä viimeistellä. Ylimmältä johdolta ei tullut korjausesityksiä. Taulukko 2 kuvaa tämän työn toteutuksen aikaisia pelastuslaitoksen ylimmän johdon tietotarpeita ja vastaa tämän työn ensimmäiseen kehittämiskysymykseen.

Taulukko 2. Ylimmän johdon tietotarpeet

Asiakokonaisuus	Mitattava asia	Huomioitava
Riskianalyysi/ toimintaympäristö-analyysi	Väestörakenteen ominaisuudet ja muutokset	Demografiatiedot
	Rakennetun ympäristön ominaisuudet ja muutokset	Vaatii lisätyöstöä
	Luonnonympäristön ominaisuudet ja muutokset	
	Liikenneympäristön ominaisuudet ja muutokset	
	Teollisuus- ja energiaympäristön ominaisuudet ja muutokset	
	Riskiruutujen määrä ja kehitys	Riskiruudut nyt ja tulevaisuudessa
Onnettomuuskehityksen seuranta	Tehtävämäärien kehitys ja vertailu	
Saatavuus	Valvontasuunnitelman toteutuminen kokonaisuudessaan	% vuositavoitteesta
	Toimintavalmiusaikojen toteutuminen	Riskiluokittain ja yhteensä 1. yksikkö ja pelastustoiminta
	Pelastustoimen lakisäätteisten suunnitelmien ajantasaisuus	Liikennevalomalli (kunnossa, päivitys tulossa vanhentunut)
Laatu	Asiakaspalaute	Vaatii lisätyöstöä
	Valtioneuvoston laadukkaan pelastustoimen järjestämiselle vahvistamien valtakunnallisten tavoitteiden toteutuminen hyvinvointialueella	
	Sisäministeriön ja hyvinvointialueen neuvotteluissa sovitettujen tavoitteiden toteutuminen hyvinvointialueella	
	Sisäministeriön laatua koskevien toimenpidesuosituksen toteutuminen hyvinvointialueella	
Vaikuttavuus	Ihmisten turvallisuuden paranemiselle asetettujen valtakunnallisten tavoitteiden toteutuminen	Vaatii lisätyöstöä
	Onnettomuuksien vähenemiselle asetettujen valtakunnallisten tavoitteiden toteutuminen	
	Pelastustoiminnan tehokkuudelle asetettujen valtakunnallisten tavoitteiden toteutuminen	
Tuottavuus	Pelastustoimen tuottavuuden ja kustannusvaikuttavuuden lisäämiselle asetettujen valtakunnallisten tavoitteiden toteutuminen	Vaatii lisätyöstöä
	Sisäministeriön kustannusvaikuttavuutta koskevien toimenpidesuosituksen toteutuminen hyvinvointialueella	
	Toteutetut tuottavuutta parantavat toimenpiteet ja investoinnit sekä tuottavuuden kehittämismahdollisuudet	
Kustannukset	Talousarvion toteutumisen seuranta	Talouden tunnusluvut
Henkilöstötieto	HTV-määrät toiminnoittain	Yhteensä ja palvelualueittain jaoteltuna
	Henkilöstön määrä toiminnoittain	
	Sairauspoissaolot ja niiden kehitys	
	Eläköitymisennuste	

4.4 Johdon työpöydän toteutussuunnitelma

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli laatia suunnitelma johdon työpöydän toteuttamiseksi, sillä opinnäytetyöhön varattu työaika ei olisi riittänyt varsinaiseen työpöydän toteuttamiseen. Varsinainen toteutus tullaan tekemään myöhemmin vuosien 2023 ja 2024 aikana.

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen organisaatiossa on yhtenä tulosryhmänä tietojohdamisen palvelut, jonka tehtävänä on tukea koko organisaation tietojohdamista ja tuottaa asiantuntijapalveluita hyvinvointialueen tulosalueille. Tietojohdamisen palveluissa on nimetty erikoissuunnittelijat jokaiselle operatiiviselle tulosalueelle, joista yksi on pelastuslaitoksen tulosalue. Organisaation kannalta on siis tarkoituksenmukaista, että pelastuslaitoksen ylimmän johdon työpöydän toteutuksen koordinointi tapahtuu tietojohdamisen palveluissa työskentelevän pelastuslaitoksen erikoissuunnittelijan toimesta.

Vastuutahon määrittelyn jälkeen johdon työpöydän toteuttamisessa oleellisinta on määritellä tietolähteet, joista tarvittavat tiedot ovat poimittavissa. Kun tehdään ensimmäistä versiota, on syytä pitäytyä edellä määritellyissä vihreissä kokonaisuuksissa ja mittareissa. Näin saadaan ensimmäinen versio johdon työpöydästä toteutettua suhteellisen nopeasti ja sitä voidaan sitten myöhemmin lähteä täydentämään ja kehittämään eteenpäin, kun keltaisella merkityjä kokonaisuuksia tai kokonaan uusiakin asioita nousee esiin.

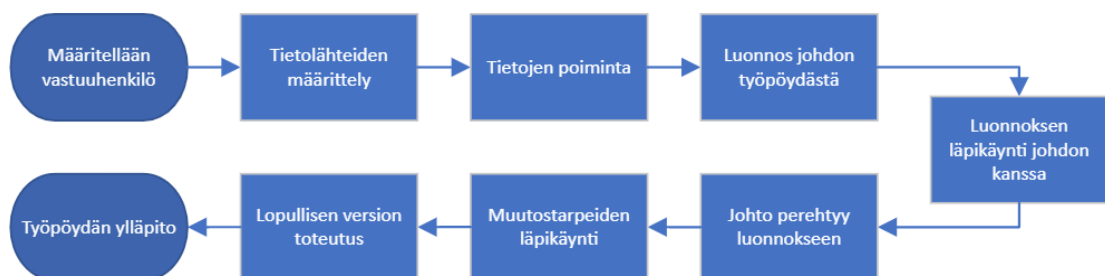
Tietolähteiden määrittelyn jälkeen tehdään tarvittavat poiminnot tiedoista ja luonnostellaan ensimmäinen versio johdon työpöydästä. Työpöytä pyritään rakentamaan siten, että visualisointien toteutuksessa on valittu esitystapa, joka tuottaa mahdollisimman selkeän lopputuloksen. Esitystapa ei saa johtaa työpöydän käyttäjää harhaan. Visualisointien pitää esittää suuret erot suurina ja pienet pieninä. Samoin niiden pitää mahdollistaa niiden tarkastelijan huomion kiinnittymisen merkityksellisiin asioihin jättäen vähemmän merkitykselliset taustalle. Visualisoinneissa pitää olla myös riittävästi, mutta ei kuitenkaan liikaa tietoa. Hyvin toteutetut visualisoinnit antavat selkeän yleiskuvan niiden käsittelemistä asioista, mutta mahdollistavat myös tarkemman analyysin tekemisen niihin syvemmin pereh-

tyen. (Koponen ym 2019, 32) Kuviossa 13 on esitetty yksi esimerkki toimintavalmiusaikojen visualisointiin. Tämä esittää valitulta ajanjaksolta toimintavalmiusaikojen toteutumisen. Tästä visualisoinnista voisi esimerkiksi olla mahdollista poautua syvemmälle tarkastelemaan tarkempaa tietoa esimerkiksi riskiluokkakoh- taisesta kehitymisestä.

Kuvio 13. Toimintavalmiusaikojen esimerkkivisualisointi

Ensimmäisen työpöytäversion valmistuttua se käsitellään pelastuslaitoksen ylimmän johdon kanssa. Läpikäynnin jälkeen ylimmälle johdolle annetaan aikaa perehtyä työpöytään ja noin kuukauden kuluttua käydään läpi heiltä esiin nousevat muutos- ja kehitystarpeet. Tässä yhteydessä määritellään myös tietojen päivitysväli. Osa tiedoista tulee todennäköisesti olemaan sellaista, joiden päivittäminen vaatii manuaalista työtä ja osa saadaan automatisoitua. Kokouksessa läpikäytyt ja hyväksytyt muutostarpeet toteutetaan työpöydälle, jonka jälkeen pelastuslaitoksen ylimmän johdon työpöydän ensimmäisen version voidaan katsoa olevan valmis. Kuviossa 14 on esitetty kaaviomuodossa johdon työpöydän toteutus.

Kuvio 14. Pelastuslaitoksen ylimmän johdon työpöydän toteutus

Tämän jälkeen voidaan alkaa työstää taulukossa 2 keltaisella esitettyjen kokonaisuuksia ja mittareita johdon työpöydälle. Tässä vaiheessa on mahdollisesti tarve järjestää erillisiä työpajoja, joissa saadaan työstettyä taulukossa 2 esitettyjä

kokonaisuuksia eteenpäin. Tätä toteutusta varten tulee laatia oma suunnitelmansa.

Koska liiketoimintatiedon hallinnan prosessi on jatkuva prosessi (kuvio 1), pitää tässä työssä määritellyjä tietotarpeita pohtia säännöllisesti uudelleen ja siten jatkopalostaa johdon työpöytää. Tarkoituksen mukaista on sopia määrävälein pidettävästä kokouksesta tai työpajasta, jotta liiketoimintatiedon hallinnan prosessi pysyy aktiivisena ja kerätty tieto pysyy relevanttina johtamisen näkökulmasta.

5 POHDINTA

5.1 Yhteenveto, arviointi ja johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen ylimmän johdon tietotarpeet, joita pelastuslaitoksen strategian ja lakisäästeisten tehtävien toteutumisen seuraamiseksi tarvitaan. Organisaation ylimmän johdon tietotarpeet liittyvät suurelta osin strategisen tason johtamiseen. Tavoitteena oli luoda suunnitelma johdon työpöydän toteuttamiseksi, jotta kehittämissä selvitetyt tietotarpeet saadaan visualisoitua johdon hyödynnettäväksi.

Tietotarpeiden määrittely aloitettiin aineistoanalyysillä. Analyysissä käsiteltiin pelastuslaitoksen toimintaa ohjaavia asiakirjoja. Analysointi aloitettiin pelastuslaista, jonka voidaan katsoa olevat ylin pelastustoimea ohjaava lainsäädännöllinen kokonaisuus. Pelastuslaista koottiin mitattavia asiakokonaisuuksia taulukkoon, jonka jälkeen taulukkoa lähdettiin laajentamaan ja tarkentamaan muita dokumentteja analysoimalla. Yhteensä analysoituja dokumentteja oli kahdeksan kappaletta. Näiden perusteella syntyi erittäin laaja yhteenvetotaulukko, johon on koottu asiakokonaisuuksia sekä niihin liittyviä tarkentavia mittareita. Tämä taulukko on toimitettu toimeksiantajalle ja siitä on esimerkkikuva liitteenä 3. Analyysin aikana syntyi myös pelastustoimen järjestämislain määrittämien asetusten sisältöä ja yhdyspintoja kuvaava esitys. Tämä esitys on liitteenä 2.

Aineistoanalyysin perusteella voidaan havaita, että pelastustoimea ohjaavasta dokumentaatiosta voidaan johtaa kattavat mittarikokonaisuudet, joilla toimintaa voidaan mitata. Analyysin perusteella ei kuitenkaan ole suoraan johdettavissa eri mittareita eri johtamisen tasoille (strateginen, taktinen, operatiivinen).

Aineistoanalyysin jälkeen syntyneet dokumentit toimitettiin pelastuslaitoksen ylimmälle johdolle perehdyttäväksi ja samalla heidät kutsuttiin osallistumaan työpajaan. Työpajan tarkoituksena ja tavoitteena oli määrittää pelastuslaitoksen ylimmän johdon (pelastusjohtaja sekä kolme pelastuspäällikköä) todelliset tietotarpeet, joiden pohjalta voidaan luoda suunnitelma johdon työpöydän toteuttamiseksi.

Työpajatyöskentelyssä syntyi erilaisia ajatuksia ja ideoita runsaasti ja osallistujat pohtivat kokonaisuuksia aiheen ympäriltä avoimesti keskustellen ja innovoiden. Haasteeksi muodostui se, että työpajan aikana ei saatu osallistujia ideoimaan mitattavia asioita konkreettiselle tasolle asti. Pohdinta ja ideointi pysyivät hyvin ylätasolla ja asiakokonaisuuksissa menemättä tarkemmalle tasolle. Esimerkiksi yksi mitattava kokonaisuus strategisella tasolla on palvelutasopäätöksen seuranta ja toteutuminen. Palvelutasopäätös on erittäin laaja kokonaisuus, jossa on useita asiakokonaisuuksia. Palvelutasopäätöksessä on päätetty yli 40 palvelun tasosta. Palvelutasopäätöksen toteutumisen mittaaminen ja sen esittäminen riittävän yksinkertaisesti ja strategisella tasolla on haastavaa ja vaatii lisätyötä.

Työpajan vetäjän haasteeksi muodostui, että työpajan tavoite olisi pitänyt kuvata osallistujille vielä tarkemmin. Työpajan vetäjän olisi pitänyt onnistua johdattelemaan työpajan osallistujia kohti konkreettisempaa pohdintaa. Tältä osin ei saavutettu täysin työpajan tavoitetta. Joka tapauksessa työpajan tuloksena syntyi kokonaisuus, jota voitiin lähteä analysoimaan. Tässä analyysissä hyödynnettiin myös aineistoanalyysin tuloksia.

Kun työpajan ja aineistoanalyysin tuloksia analysoitiin yhdessä, havaittiin että oli mahdollista johtaa konkreettisia mittareita strategiselle tasolle. Näin ollen oli mahdollista tehdä suunnitelma siitä, miten pelastuslaitoksen ylimmän johdon työpöydän ensimmäinen versio saadaan toteutettua. Täten opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite pystyttiin saavuttamaan.

Opinnäytetyön eettisen arvioinnin näkökulmasta työn aikana noudatettiin opinnäytetöiden eettisiä suosituksia. Tutkimukselle oli haettu ja saatu tutkimuslupa ja työstä tehtiin tarvittavat sopimukset toimeksiantajaorganisaation, ammattikorkeakoulun ja opinnäytetyön tekijän välillä. Työssä ei käsitelty henkilötietoja ja työssä syntyneitä kirjallisia dokumentteja käsiteltiin työn suunnitteluvaiheessa laaditun aineistohallintasuunnitelman mukaan. Työhön liittyvään työpajaan osallistuneita henkilöitä tiedotettiin etukäteen työpajan tarkoituksesta ja että työpajan lopputulosta tullaan hyödyntämään osana julkista opinnäytetyötä.

Opinnäytetyön luotettavuutta arvioitaessa on huomioitava, että sekä opinnäytetyön tekijä, että työpajaan osallistujat työskentelevät pelastustoimen viroissa toi-

meksiantajaorganisaatiossa. Työpajaan osallistuneet henkilöt osallistuivat työpajaan osana virkatyötään. Tämä lisää luotettavuutta, sillä viranhaltijan on toimitettava kaikissa virkatehtävissään asianmukaisesti ja säädöksiä noudattaen (Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta 304/2003 § 4:17). Luotettavuutta vähentää se, että työpajan osallistujamäärä oli vain neljä henkilöä. Pienen osallistujamäärän aiheuttamaa luotettavuuden laskua kuitenkin kompensoi se, että kaikilla työpajaan osallistuneilla henkilöillä on kymmenien vuosien kokemus työskentelystä pelastustoimen palveluksessa organisaation eri tasoilla. Luotettavuutta olisi osaltaan lisännyt se, jos työssä olisi kartoitettu myös muiden pelastuslaitosten ylimmän johdon tietotarpeita, mutta tämä ei kuulunut osaksi tämän työn tavoitteita ja tarkoitusta.

5.2 Työn hyödynnettävyys sekä jatkokehitys- ja tutkimusaiheet

Opinnäytetyön lopputuloksena syntyi selkeä suunnitelma, jota voidaan suoraan lähteä toteuttamaan Varsinais-Suomen hyvinvointialueella pelastuslaitoksen ollessa osa sitä. Toteutuksen aloitus vaatii luonnollisesti keskusteluja ja päätöksiä hyvinvointialueen pelastuspalveluiden ja tietojohdamisen palveluiden välillä.

Opinnäytetyön tuloksena syntyi myös kattava mittaristokokonaisuus, jota voidaan lähteä jatkojalostamaan organisaatiossa. Näitä tuloksia voidaan hyödyntää myös muissa Suomen pelastuslaitoksissa, sillä kaikkia niitä ohjaavat samat asiakirjat kuin mitä tässä työssä on analysoitu, pois lukien paikalliset strategiat.

Aineistoanalyysia jatkojalostamalla pitäisi pystyä määrittelemään eri mittareille johtamisen tasot, joihin ne liittyvät ja myös tiedon päivitysvälit. Näin pystytään luomaan työpöytäratkaisuja myös muille johtamisen tasoille aina sellaiseen näkymään asti, joka olisi koko pelastuslaitoksen henkilökunnan tarkasteltavana. Kun lähdetään määrittelemään eri tasoilla toimivien tietotarpeita, pitää kuitenkin miettiä tarkkaan mm. eri työpajojen osallistujat, sillä mitä alemmas mennään strategiselta tasolta lähemmäs operatiivista tasoa, eri johtajien tarpeet liittyvät enemmän ja enemmän oman osaston substanssiin. Näin ei välttämättä ole tarkoitukseen mukaista ottaa samaan työpajaan mukaan eri palvelualueiden henkilöstöä vaan kerätä osallistujat palvelualueiden sisältä.

Myös ylimmän johdon osalta jää jatkokehityksiä. Liiketoimintatiedonhallinnan prosessin ollessa jatkuvaa (kuviot 1) ja tämän työn vastatessa lähinnä tietotarpeiden määrittelyyn ensimmäisen kerran, vaatii prosessin jatkuvuus panostusta. Tämän työn perusteella pystytään luomaan ensimmäinen versio johdon työpöydästä, mutta jatkokehitys pitää huomioida tulevaisuudessa, varsinkin silloin, kun prosessissa päästään siihen vaiheeseen, että alun perin määritellyt tietotarpeet lähdetään arvioimaan ja määrittelemään uudelleen.

Ylimmän johdon osalta konkreettisenä lyhyen tähtäimen jatkokehitystarpeena on tämän työn tuloksena syntyneessä tietotarpeiden yhteenvedossa (taulukko 2) havaitut tietotarpeet, jotka vaativat lisätyötä. Toiseksi jatkokehityksiä ylimmän johdon osalta nousee palvelutasopäätöksen toteutumisen seurannan ja arvioinnin toteuttaminen.

LÄHTEET

- Arene ry. 2020. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?_t=1578480382.
- Choo, C.W. 2002. Information Management for the Intelligent Organization: The Art of Scanning the Environment. Medford, NJ: Information Today, Inc. Viitattu 7.1.2023 <http://choo.fis.utoronto.ca/fis/respub/dlc95.html>.
- Ghoshal, S. & Kim, S. K. 1986. Building Effective Intelligence Systems for Competitive Advantage. Sloan Management Review (1986-1998); Cambridge Vol. 28, Issue 1, Fall 1986, 49–58. Viitattu 27.12.2022 <https://www.proquest.com/scholarly-journals/building-effective-intelligence-systems/docview/211487144/se-2?accountid=27297>.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Klemola, K., Uusi-Ilkainen, J. & Askola, T. 2014. Sosiaali- ja terveystieteiden tietojohdamisen käsikirja. Helsinki: Erweko.
- Koponen, J., Hildén, J., & Vapaasalo, T. 2019. Tieto näkyväksi – informaatiomuotoilun perusteet. Helsinki: Aalto-yliopisto.
- Kosara, R. 2007. Visualization Criticism – The Missing Link Between Information Visualization and Art. Proceedings of the 11th International Conference on Information Visualisation (IV), 631–636. Viitattu 6.2.2023 <https://kosara.net/papers/2007/Kosara-IV-2007.pdf>.
- Laihonon, H., Hannula, M., Helander, N., Ilvonen, I., Jussila, J., Kukko, M., Kärkkäinen, H., Lönnqvist, A., Myllärniemi, J., Pekkola, S., Virtanen, P., Vuori, V. & Yliniemi, T. 2013. Tietojohdaminen. Tampere: Tampereen teknillinen yliopisto, Tietojohdamisen tutkimuskeskus Novi. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-15-3058-6>.
- Laitinen, E. 2003. Yritystoiminnan uudet mittarit. Helsinki: Talentum Media Oy.
- Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta 304/2003. Viitattu 28.9.2023 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030304>.
- Laki pelastustoimen järjestämisestä 613/2021. Viitattu 7.1.2023 <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2021/20210613>.
- Laki sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaansaattamisesta 616/2021. Viitattu 8.1.2023 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2021/20210616>.
- Nicholas, D. 2000. Assessing information needs: tools, techniques and concepts for the Internet age. Lontoo: Aslib/IMI.

- Nykänen, E., Järvenpää, M., & Teittinen, H. 2016. Business intelligence in decision making in Finnish enterprises. *Nordic Journal of Business*, 65(2), 24–44. Viitattu 17.1.2023 <http://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-201609164132>.
- O'Brien, R. 1998. An overview of the methodological approach of action research. Viitattu 8.1.2023 <https://homepages.web.net/~robrien/papers/xx%20ar%20final.htm>.
- Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät – Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy
- Paradza, D & Daramola, O. 2021. Business Intelligence and Business Value in Organisations: A Systematic Literature Review. *Sustainability*, Vol. 13, Issue 20, 2021. Viitattu 27.12.2022 <https://doi.org/10.3390/su132011382>.
- Pirttimäki, V. 2007. Business intelligence as a managerial tool in large Finnish companies. Väitöskirja. Tampere University of Technology. Viitattu 27.12.2022 <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tty-200810021126>.
- Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus.
- Romero, C. A. T., Ortiz, J. H., Khalaf, O. I. & Prodo, A. R. 2021. Business Intelligence: Business Evolution after Industry 4.0. *Sustainability; Basel* Vol. 13, Issue 18, 2021, 10026. Viitattu 27.12.2022 <https://doi.org/10.3390/su131810026>.
- Sawka, K. 1996. Demystifying business intelligence. *Management Review; New York* Vol. 85, Issue 10, Oct 1996, 47-51. Viitattu 27.12.2022 <https://www.proquest.com/scholarly-journals/demystifying-business-intelligence/docview/206683680/se-2?accountid=27297>.
- Sisäministeriö 2022. Pelastustoimen uudistus. Viitattu 20.9.2022 <https://intermin.fi/pelastustoimenuudistus>.
- Sisäministeriö 2023. Pelastustoimea ja hätäkeskustoimintaa koskevat lait ja asetukset. Viitattu 7.1.2023 <https://intermin.fi/pelastustoimi/lainsaadanto>.
- Valtioneuvosto 2022. Valtioneuvoston päätös SM/2022/99. Viitattu 7.1.2023 <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f807f59f5>.
- Varsinais-Suomen aluepelastuslautakunta 2020. Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen Strategia 2030. Viitattu 8.1.2023 <https://ah.turku.fi/vsaluelk/2020/0611004x/4110744.htm>.
- Varsinais-Suomen hyvinvointialue 2022a. § 135 Hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätöksen valmistelu 2023. Viitattu 8.1.2023 <https://vshyvinvointialue.tweb.fi/ktwebscr/files/show?doctype=7&docid=309929>.
- Varsinais-Suomen hyvinvointialue 2022b. Varsinais-Suomen hyvinvointialueen hallintosääntö. Viitattu 13.8.2023. https://www.varha.fi/sites/default/files/2022-12/Hallintos%C3%A4%C3%A4nt%C3%B6_aluevaltuusto%2014.12.2022_1.pdf.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue 2022c. Varsinais-Suomen hyvinvointialueen strategia. Viitattu 16.1.2023 https://www.varha.fi/sites/default/files/2022-11/Hyvinvointialueen_strategia.pdf.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue 2023. Strategia ja arvot. Viitattu 7.1.2023 <https://www.varha.fi/fi/tietoa-varhasta/strategia-ja-arvot>.

Varsinais-Suomen pelastuslaitos 2020. Strategia 2030. Viitattu 8.1.2023 https://www.vspelastus.fi/sites/default/files/atoms/files//varsinais-suomen_pelastuslaitos_-_strategia_2030.pdf.

Varsinais-Suomen pelastuslaitos 2022. Vuosikertomus 2021. Turku: Varsinais-Suomen pelastuslaitos. Viitattu 20.9.2022 https://issuu.com/turunviestinta/docs/v-s_pelastuslaitos_vuosikertomus_2021-v05-issuu.

Virtanen, T., Pulkkinen, M., Tolonen, R., Jaakkola, L. & Halmela, A. 2021. Pelastustoimen palvelukokonaisuudet –käsikirja. Helsinki: Kuntaliitto.

LIITTEET

- Liite 1. Aineistonhallintasuunnitelma
- Liite 2. Pelastustoimen järjestämislain määrittelemät asetukset, niiden sisältö ja keskinäiset suhteet
- Liite 3. Aineistoanalyysin yhteenvedotaulukko esimerkki
- Liite 4. Pelastuspalveluiden ylimmän johdon työpajan esitys

Liite 1. 1(2) Aineistohallintasuunnitelma

Plan Overview

A Data Management Plan created using DMPTuuli

Title: Johdon tietotarpeet Varsinais-Suomen pelastuslaitoksella

Creator: Harri Heikkilä

Project abstract:

Opinnäytetyö, jossa tarkoituksena selvittää organisaation ylimmän johdon tietotarpeet strategian toteutumisen seuraamiseksi ja tavoitteena luoda suunnitelma, miten tietotarpeet saadaan tuotettua johdolle hyödynnettäväksi.

Start date: 02-01-2023

End date: 30-09-2023

Johdon tietotarpeet Varsinais-Suomen pelastuslaitoksella

1. General description of the data

A) Olemassa oleva tieto

Tiedot pelastustoimen palvelutasopäätöksestä (pdf-tiedosto)

Tiedot organisaation strategiasta (pdf-tiedosto)

Lainsäädännöstä tulevat tiedot (pdf-tiedosto)

B) Kerättävä tieto

Organisaation ylimmän johdon työpajan lopputulos (jpg-tiedosto)

C) Tuotettu tieto

Luettelo aineistoanalyysin tuloksista (excel-tiedosto)

Organisaation ylimmän johdon työpajan ja aineistoanalyysin pohjalta laadittu yhteenveto (excel/pdf-tiedosto)

Suunnitelma tietotarpeiden tuottamisesta johdon hyödynnettäväksi

Digitaalisessa muodossa oleva data tallennetaan vähintään kahteen toisistaan riippumattomaan tallennusmediaan.

Liite 1. 2(2) Aineistohallintasuunnitelma

2. Ethical and legal compliance

Tutkimus perustuu julkisiin kirjallisiin aineistoihin (palvelutasopäätös, strategia ja lainsäädäntö) sekä organisaation ylimmän johdon työpajaan, johon he osallistuvat virkatyönä. Tässä tutkimuksessa ei yleensä käsitellä henkilötietoja.

Organisaatio, jolle opinnäytetyö tehdään, on työnantajani. Työnantaja saa hyödyntää kaikkia työni tuloksia oman toimintansa tehostamiseksi.

3. Documentation and metadata

Dokumentit nimetään selkeästi kuvaamaan dokumentin sisältöä.

4. Storage and backup during the research project

Työn aikana käsiteltävä aineisto tallennetaan organisaation verkkotallennuslevylle. Lisäksi aineisto varmuuskopioidaan myös ulkoiselle tallennusmedialle.

Olen itse vastuussa aineiston pääsynhallinnasta. Organisaation verkkotallennuslevy on henkilökohtaisen salasanan takana. Varmuuskopioitu tallennusmedia on suojattu salasanalla.

5. Opening, publishing and archiving the data after the research project

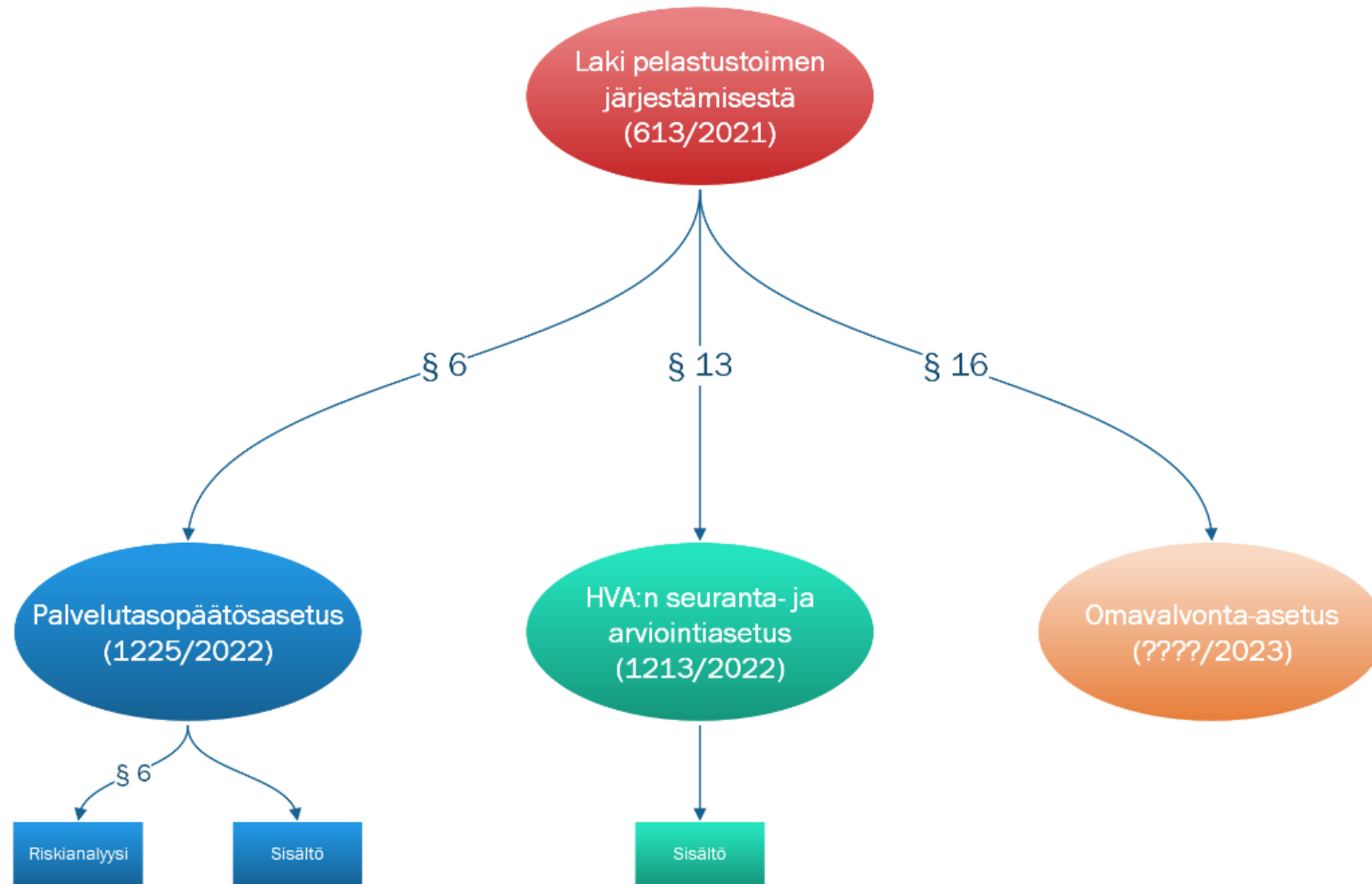
Kaikki tutkimuksen tulokset kirjataan lähtökohtaisesti julkiseen opinnäytetyöraportiin. Osa työn liitteistä saattaa olla salassapidettäviä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) perusteella.

Opinnäytetyöraportti julkaistaan Theseus-opinnäytetyötietokantaan ja arkistoidaan YKSAan.

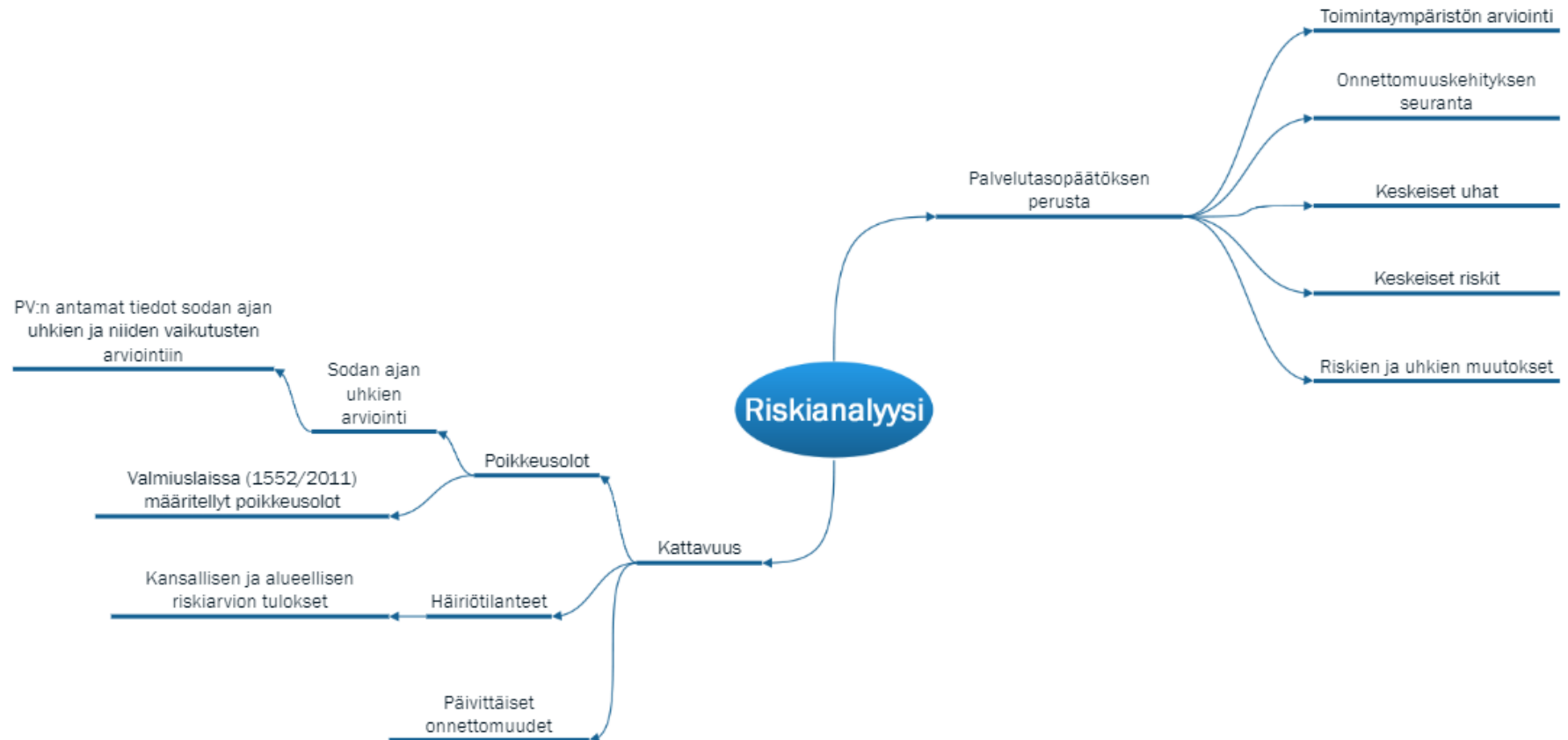
6. Data management responsibilities and resources

Opinnäytetyöntekijä tilannekeskuspäällikkö Harri Heikkilä Varsinais-Suomen pelastuslaitokselta on vastuussa tämän projektin datan hallinnasta.

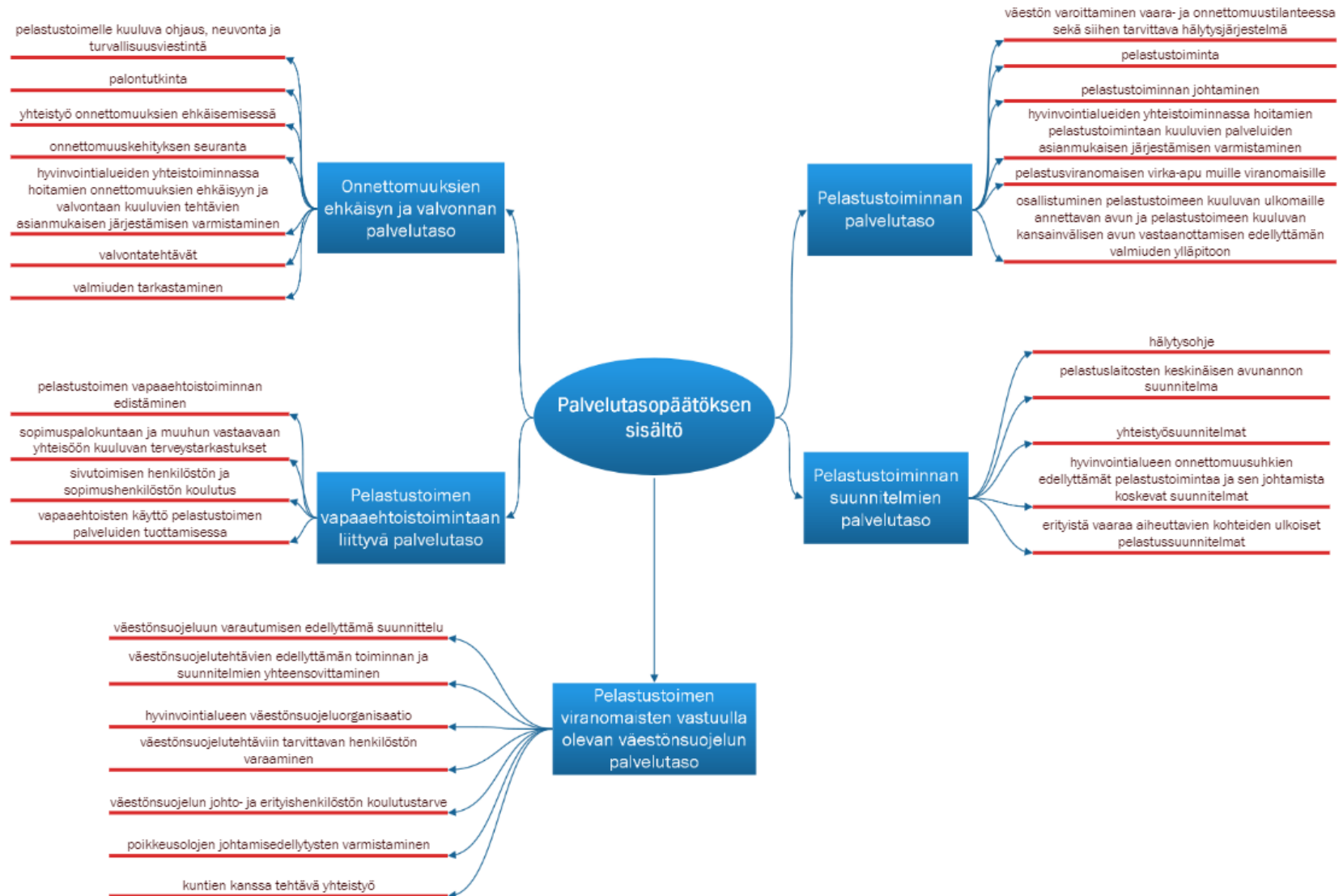
Liite 2. 1 (13) Pelastustoimen järjestämislain määrittelemät asetukset, niiden sisältö ja keskinäiset suhteet

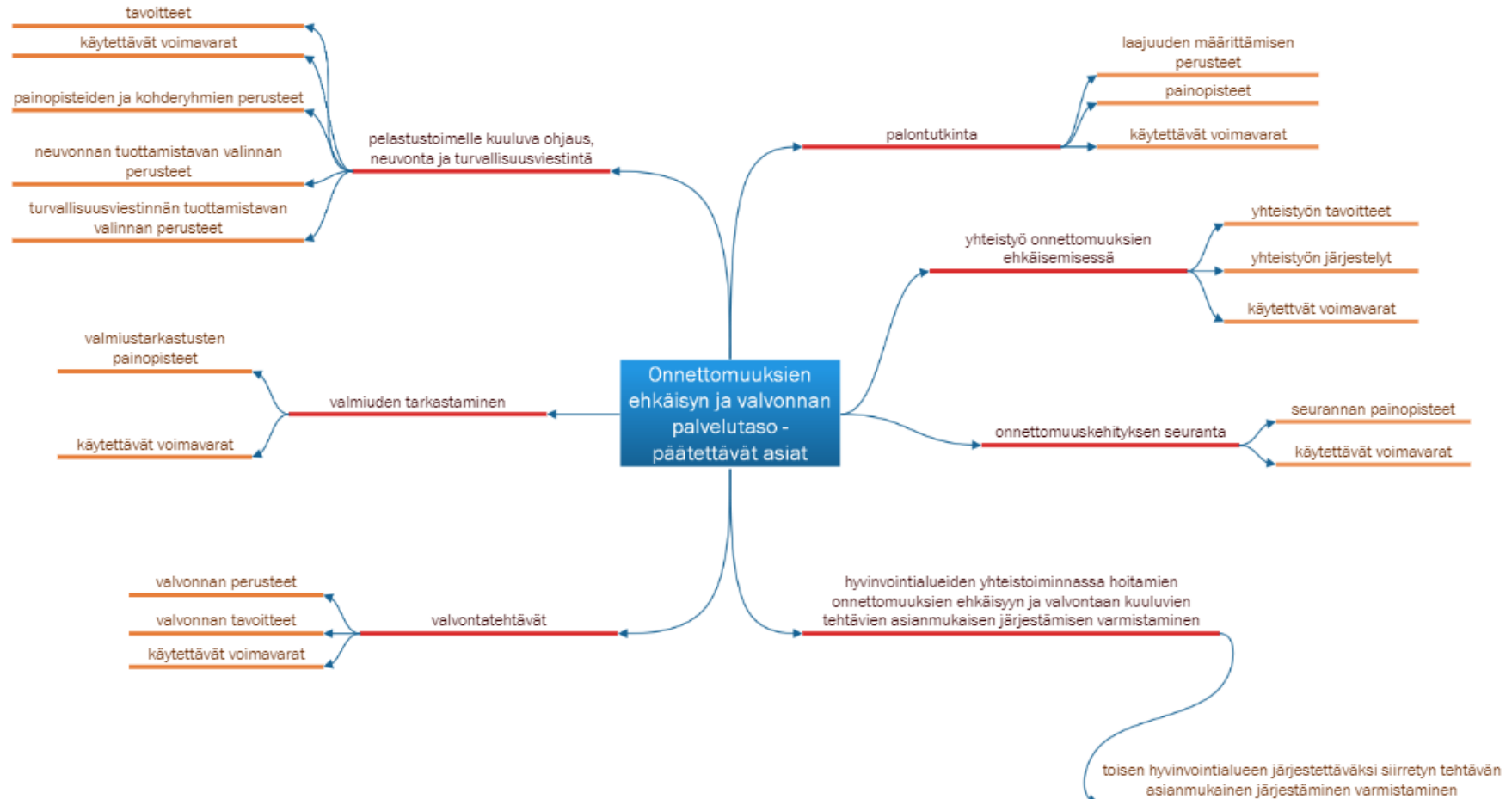
Liite 2. 2 (13) Pelastustoimen järjestämislain määrittelemät asetukset, niiden sisältö ja keskinäiset suhteet

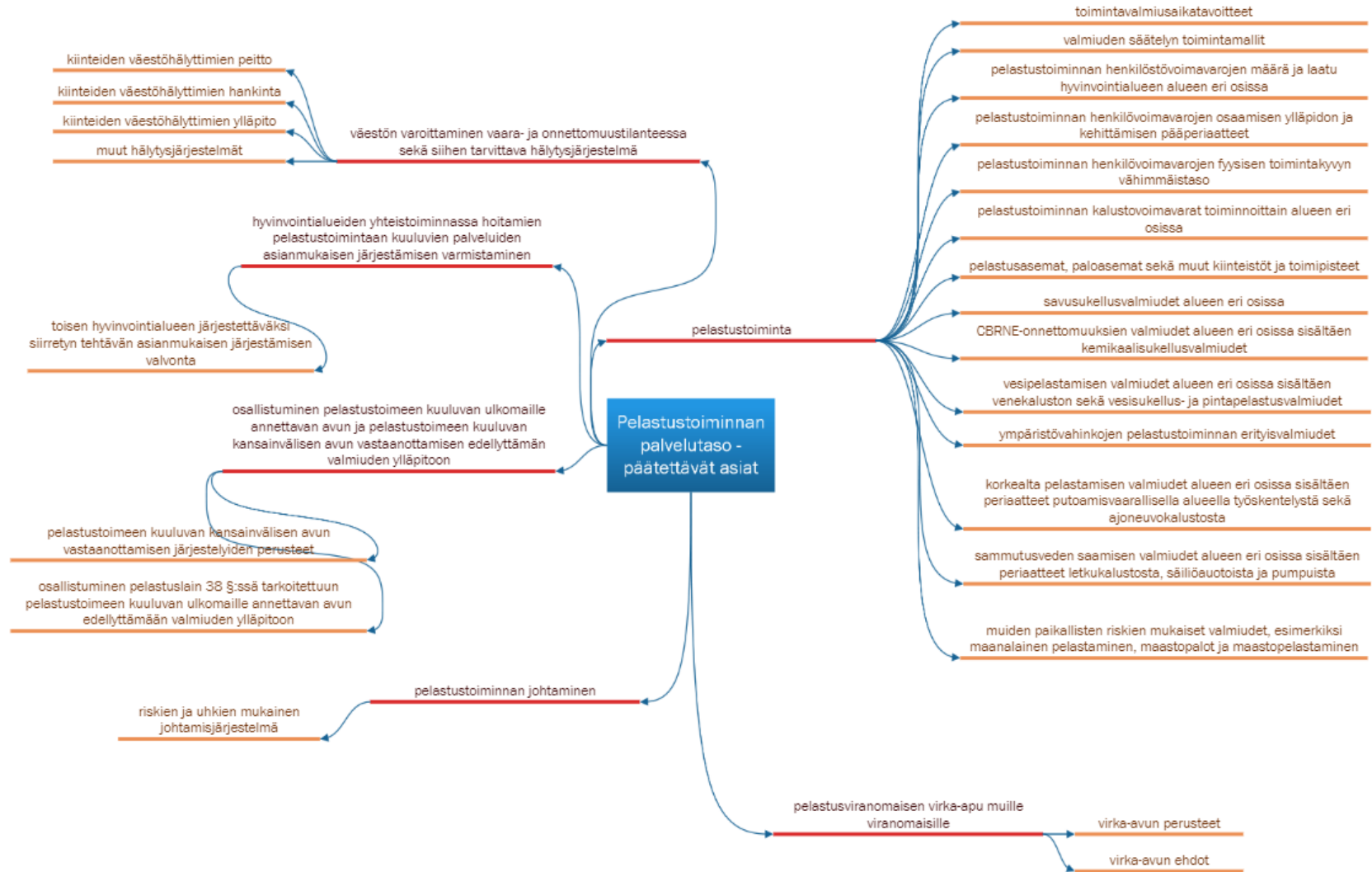
Liite 2. 3 (13) Pelastustoimen järjestämislain määrittelemät asetukset, niiden sisältö ja keskinäiset suhteet

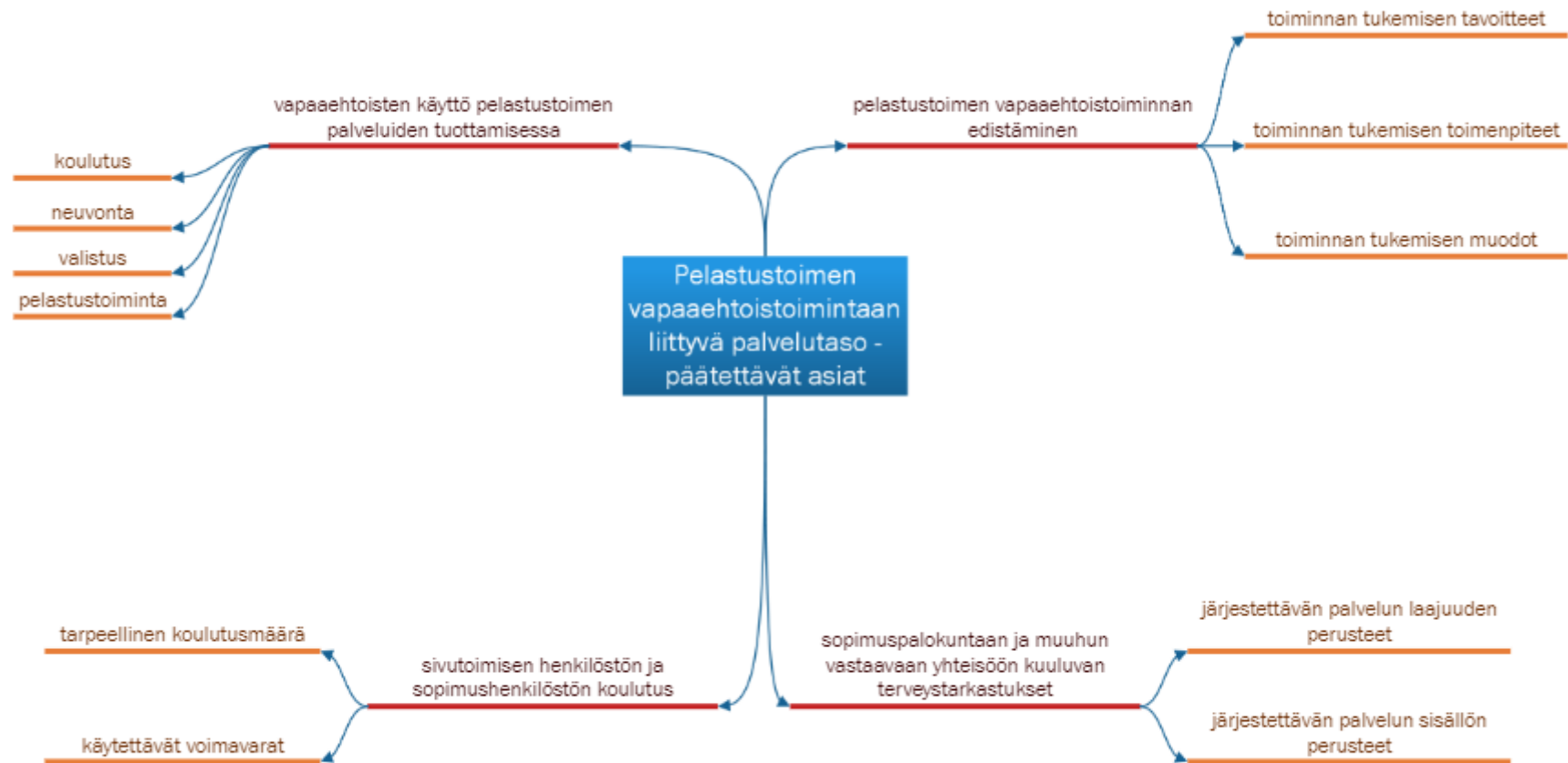
Liite 2. 4 (13) Pelastustoimen järjestämislain määrittelemät asetukset, niiden sisältö ja keskinäiset suhteet

Liite 2. 5 (13) Pelastustoimen järjestämislain määrittelemät asetukset, niiden sisältö ja keskinäiset suhteet

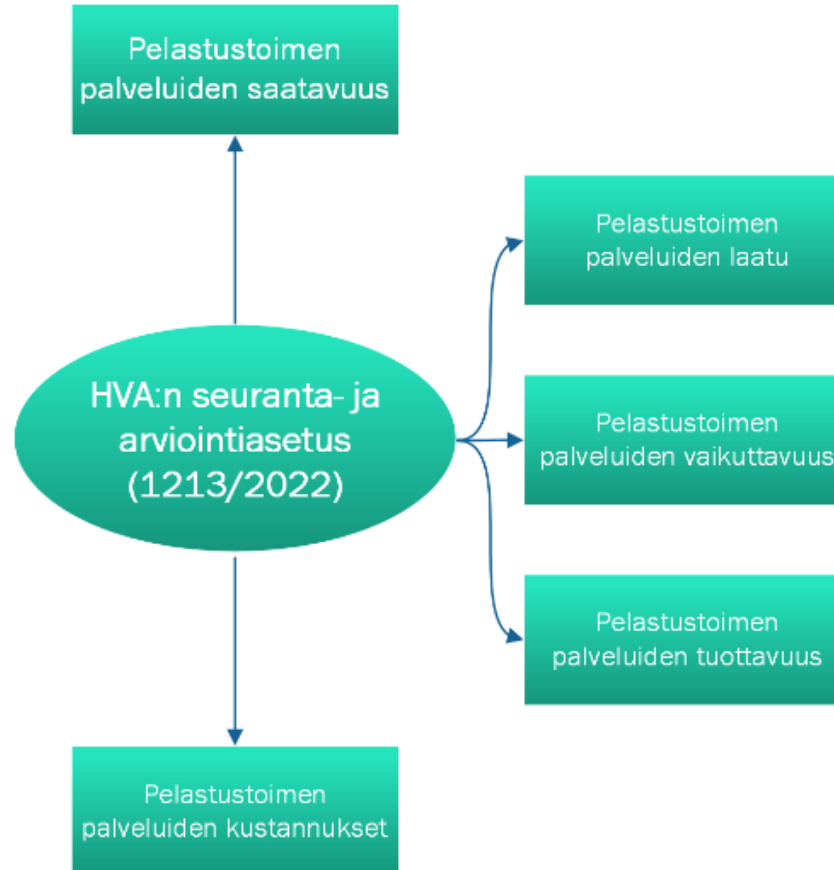
Liite 2. 7 (13) Pelastustoimen järjestämislain määrittelemät asetukset, niiden sisältö ja keskinäiset suhteet

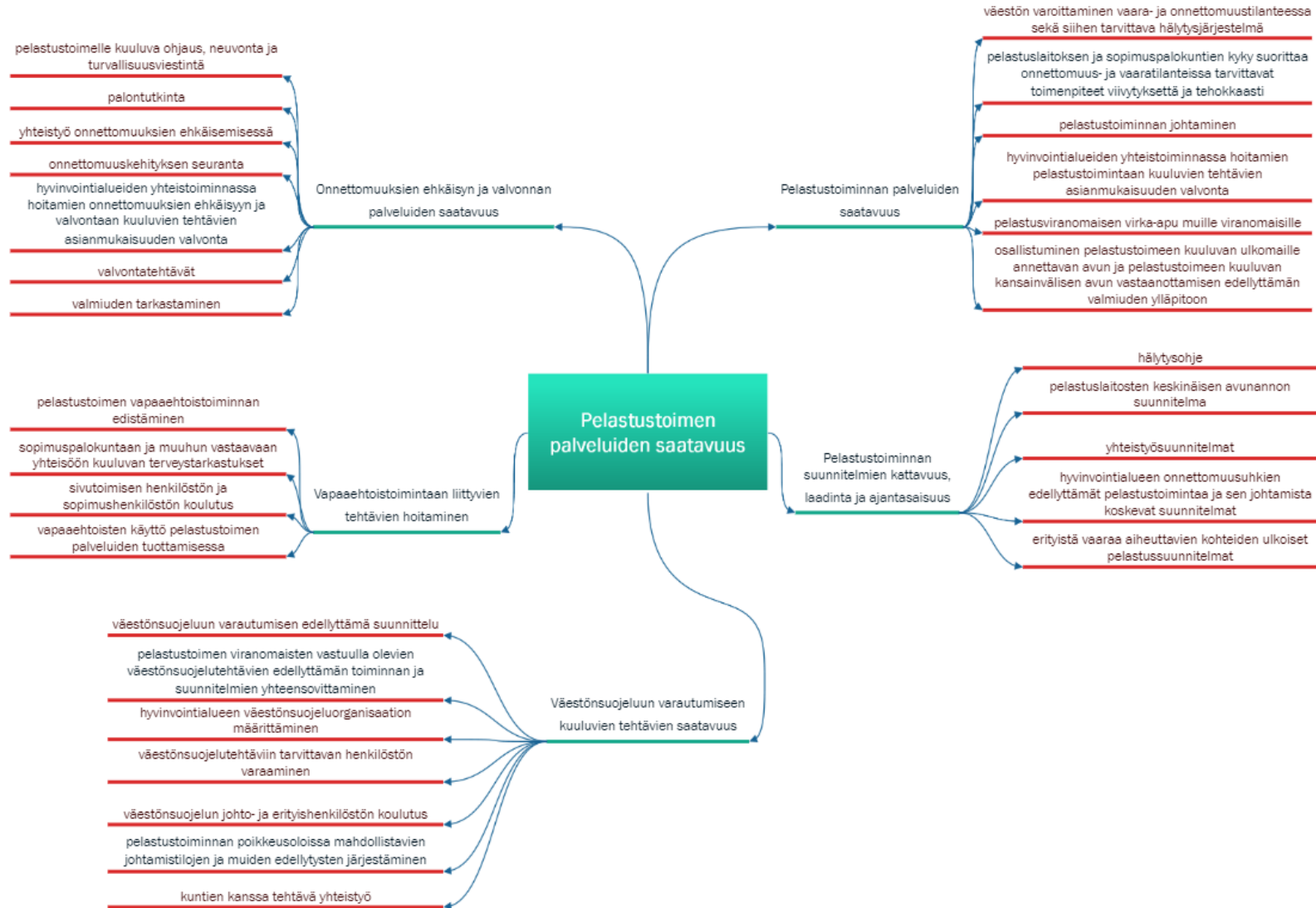
Liite 2. 8 (13) Pelastustoimen järjestämislain määrittelemät asetukset, niiden sisältö ja keskinäiset suhteet

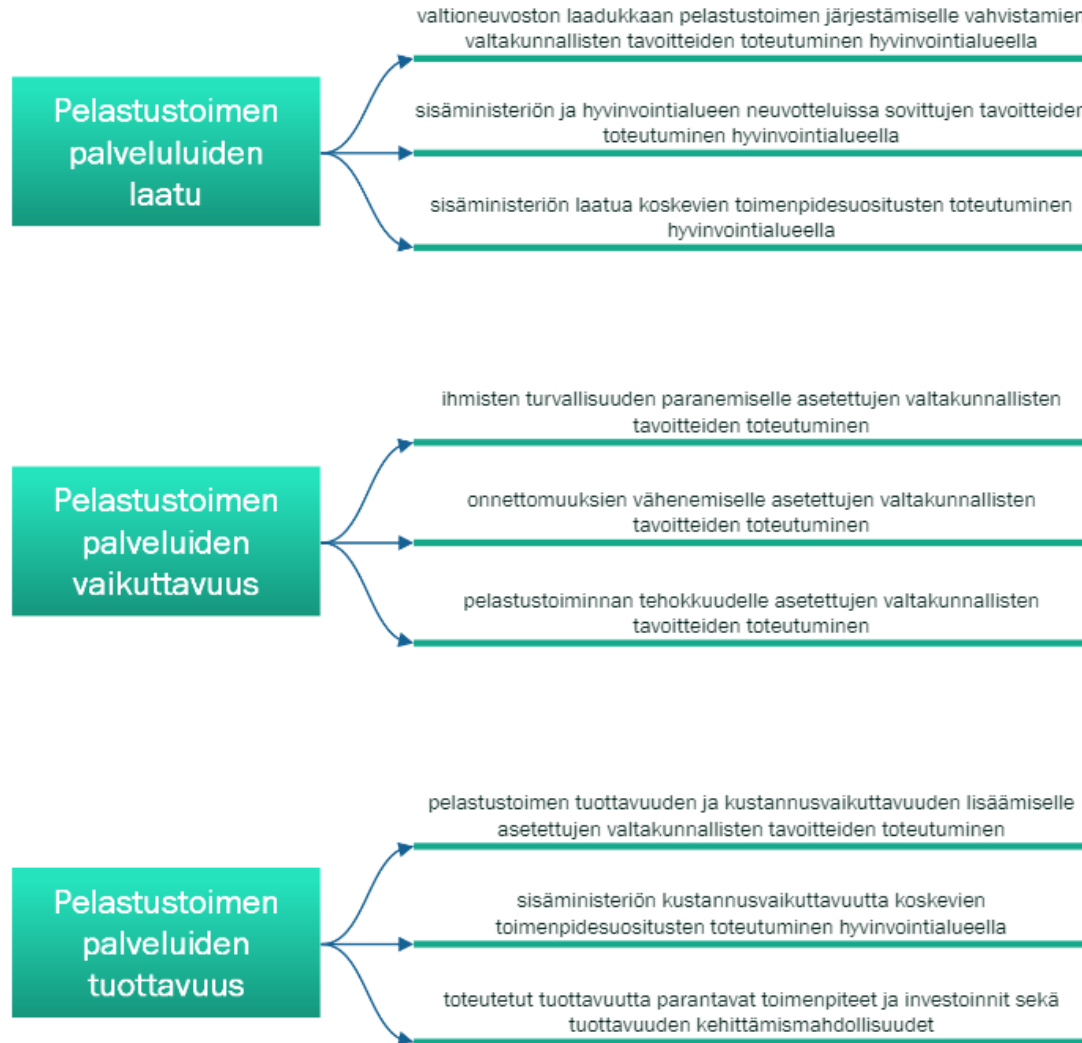
Liite 2. 9 (13) Pelastustoimen järjestämislain määrittelemät asetukset, niiden sisältö ja keskinäiset suhteet

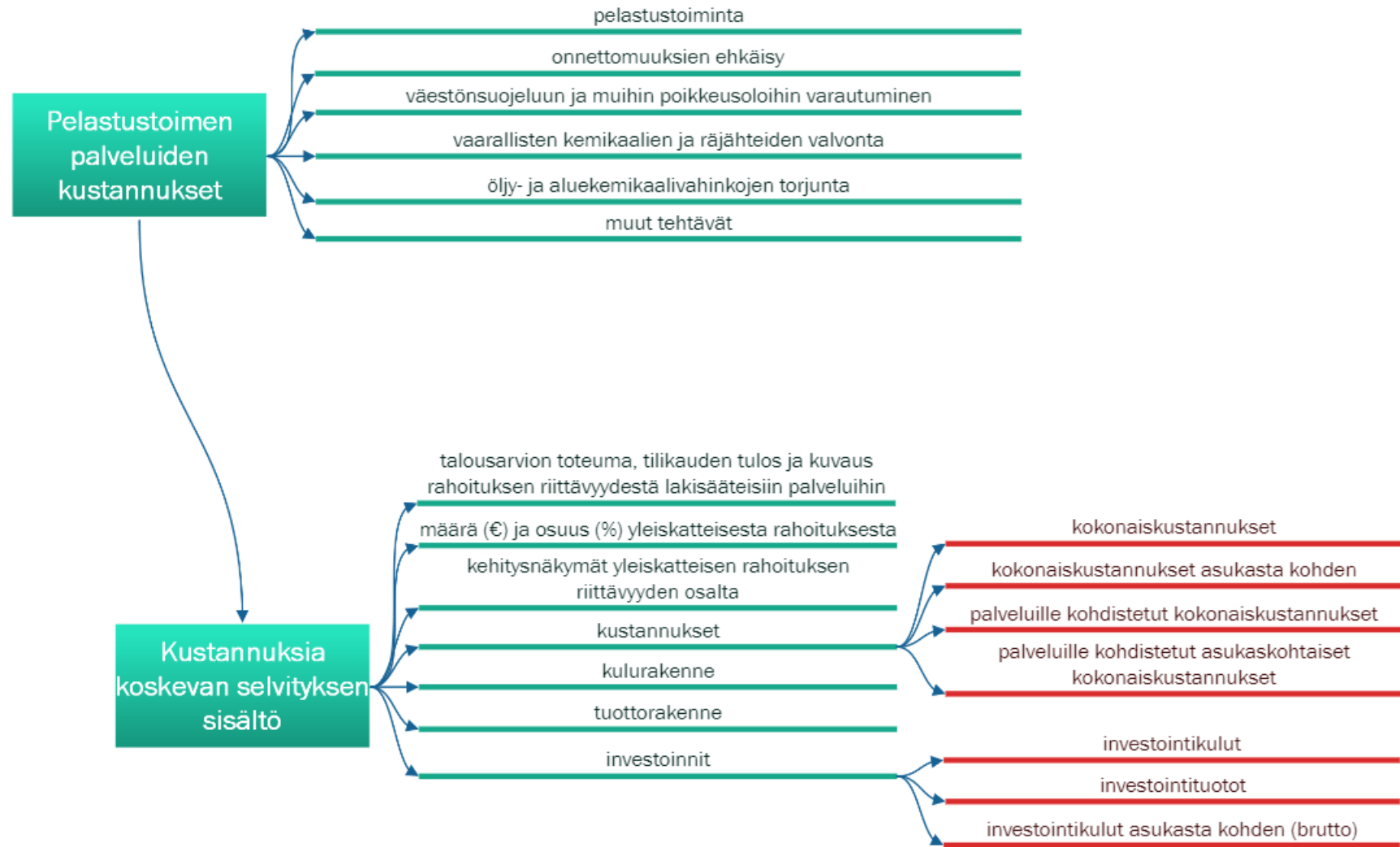
Liite 2. 10 (13) Pelastustoimen järjestämislain määrittelemät asetukset, niiden sisältö ja keskinäiset suhteet

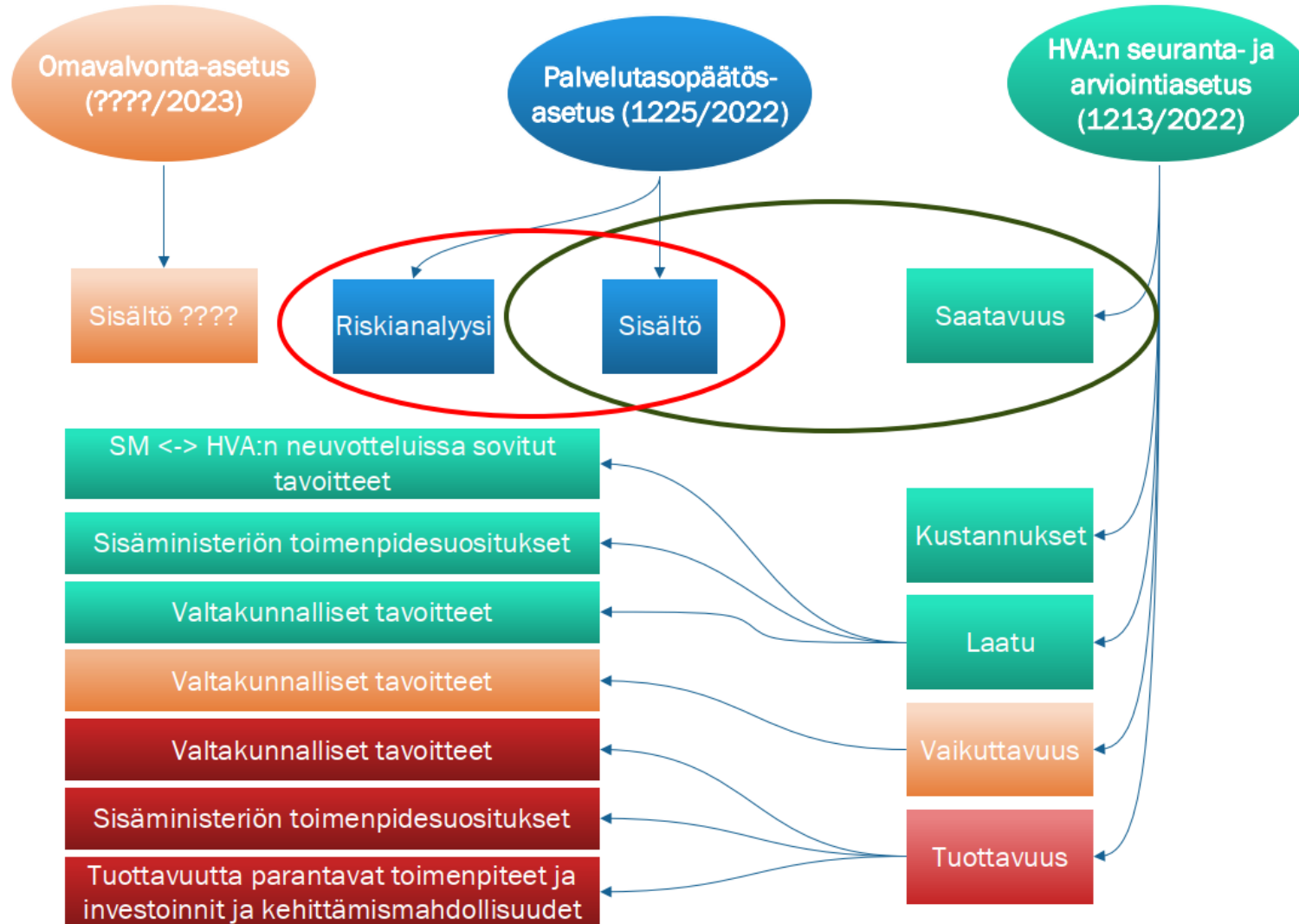
Liite 2. 11 (13) Pelastustoimen järjestämislain määrittelemät asetukset, niiden sisältö ja keskinäiset suhteet

Liite 2. 12 (13) Pelastustoimen järjestämislain määrittelemät asetukset, niiden sisältö ja keskinäiset suhteet

Liite 2. 13 (13) Pelastustoimen järjestämislain määrittelemät asetukset, niiden sisältö ja keskinäiset suhteet

Liite 3. Aineistoanalyysin yhteenvetotaulukko, esimerkki

Asiakokonaisuus	Mitattavat asiat	Pelastuslaki	Järjestämislaki	Palvelutasopäätösaasetus	Seuranta-asetus	Valtakunnalliset strategiset tavoitteet	Pelastuslaitoksen strategiset tavoitteet	Hyvinvointialueen strategia	Palvelukategoria	Alakategoria
Ilmoitusvelvollisuus (Kulutus)	Ilmoitusten määrä	8 §				1, 3, 7	1, 2, 5		Onnettomuuksien ehkäisyn palvelut	Ohjaus- ja neuvontapalvelut
Yleisötilaisuuksien pelastussuunnitelma	Avaa alavalikko	16 §				1, 3, 7	5		Onnettomuuksien ehkäisyn palvelut	Tapahtumaturvallisuuden asiantuntijapalvelut
Käsitellyt yleisötilaisuusilmoitukset										
	Yleisötapahtumien tarkastusmäärä									
Poistumisturvallisuusselvitys	Avaa alavalikko	19 §				1, 3, 7	5		Onnettomuuksien ehkäisyn palvelut	Valvontatoiminta
	Toimitetut poistumisturvallisuusselvitykset									
Poistumisturvallisuusselvitys päivittämättä										
Poistumisturvallisuuden arviointi ja poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelma		20 §				1, 3, 7	5		Onnettomuuksien ehkäisyn palvelut	Valvontatoiminta
	Arvontien määrä									
	Täydennettäväksi lähetetyt selvitykset									
	Poistumiskokeiden määrä									
Poistumisturvallisuuden toteuttamismääräys	Määräysten määrä	21 §				1, 3, 7	5		Onnettomuuksien ehkäisyn palvelut	Valvontatoiminta
Pelastustoimen ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä	Avaa alavalikko	27 §		8 §	2 §	1, 3, 7	5, 6		Onnettomuuksien ehkäisyn palvelut	Ohjaus- ja neuvontapalvelut

Koko taulukko on erillisenä tiedostona, joka on toimitettu toimeksiantajalle.

Liite 4. 1(7) Pelastuspalveluiden ylimmän johdon työpajan esitys

varha Varsinais-Suomen hyvinvointialue
Egentliga Finlands välfärdsområde

Tietotarpeiden määrittely - työpaja

Varsinais-Suomen hyvinvointialue • Egentliga Finlands välfärdsområde

Työpajan aikataulu

- Orientaatio 15 min
- Työpajan osa 1 30 min
- Tauko 15 min
- Työpajan osa 2 45 min
- Tauko 15 min
- Työpajan osa 3 120 min

Liite 4. 2(7) Pelastuspalveluiden ylimmän johdon työpajan esitys

Liiketoimintatiedon hallinta

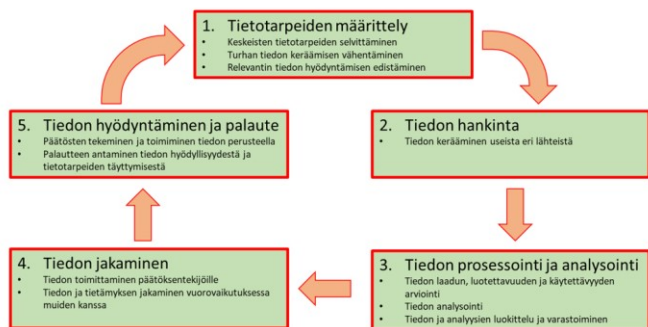
- Yksiselitteistä määritelmää ei ole olemassa
- Voidaan kuvata esimerkiksi päätöksentekoprosessina, jota on tuettu organisaation eri datalähteiden integroinnilla ja tiedon analysoinnilla
- Tehostetaan päätöksentekoa
 - saadaan parannettua organisaation suorituskykyä
- Perustuu tietotarpeiden tunnistamiseen
 - kerättyä dataa ja informaatiota prosessoidaan
 - tuotetaan arvokasta tietämystä ja ymmärrystä johtamisen tueksi

Varsinais-Suomen hyvinvointialue • Egentliga Finlands välfärdsområde

varha

Liiketoimintatiedon hallinta

- Jokainen organisaatio toteuttaa jossain määrin liiketoimintatiedon hallintaa
 - Ei välttämättä kuitenkaan tietoisesti eikä johdonmukaisesti
- Kun toteutetaan systemaattisesti, voidaan puhua liiketoimintatiedon hallintaprosessista.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue • Egentliga Finlands välfärdsområde

varha

Liite 4. 3(7) Pelastuspalveluiden ylimmän johdon työpajan esitys

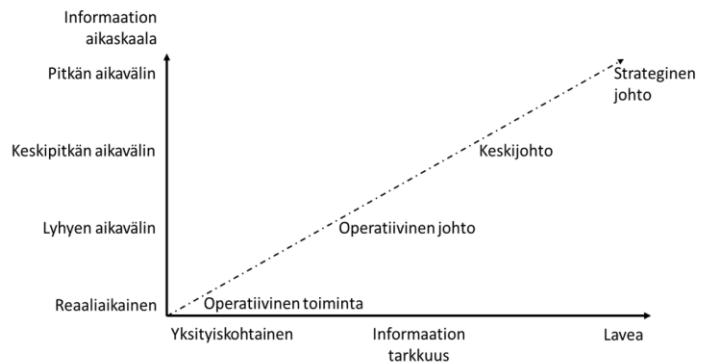
Tietotarpeet

- Ensinnäkin, tietotarve on informaatiota, joka edistää työtä ja työntekijä tunnistaa tämän
- Toiseksi, tietotarve syntyy, kun henkilö tunnistaa aukon omassa tiedon tasossaan ja haluaa täyttää tämän aukon

➤ Tietotarve on tietoa, joka henkilöllä pitäisi olla, jotta hän pystyy tekemään työnsä tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti

Tietotarpeet

- Organisaatioiden tietotarpeet ovat erilaisia
- Voidaan jakaa ulkoisen ja sisäisen tiedon tarpeisiin
- Voidaan jakaa päätöksenteon taso mukaisesti strategisiin, taktisiin ja operatiivisiin tietotarpeisiin

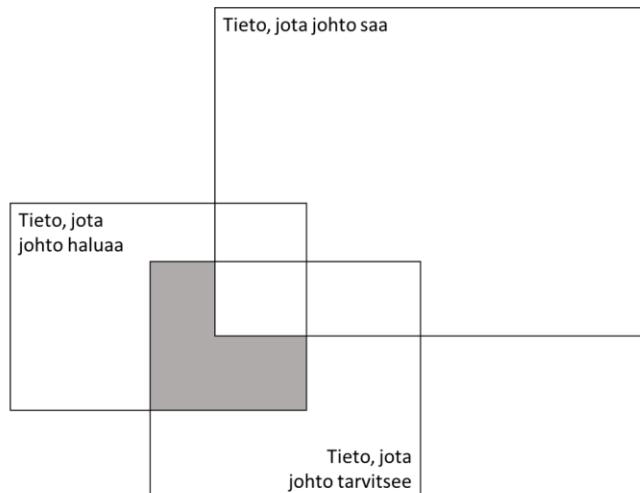
Liite 4. 4(7) Pelastuspalveluiden ylimmän johdon työpajan esitys

Tietotarpeet

- Tietotarpeiden tunnistamisen pitää olla monipuolista ja täydellistä, jotta palvellaan käyttäjän todellisia tarpeita
 - Tietotarve koostuu kahdesta erottamattomasta osasta
 - Aiheeseen liittyvä tarve (mitä tietoa tarvitaan)
 - Tiedon hyödyntämiseen liittyvä tarve (miksi tietoa tarvitaan ja mihin sitä käytetään)
- On resurssien hukkaamista, jos kerätään ja analysoidaan tietoa, jota päätöksen tekijä haluaa, mutta organisaatio ei tarvitse

Tietotarpeet

- Tiedon halu ≠ tietotarve
 - Eroa kutsutaan informaatiokuiluksi (information gap)
- Usein on olemassa leveä kuilu johdon tiedon halun ja tiedon tarpeen välissä
- Tietotarpeiden tunnistaminen on yksi vaikeimmista osista liiketoimintatiedon hallinnan prosessissa
 - Kerätyn tiedon pitää palvella päätöksentekijän todellisia tarpeita eikä hukuttaa heitä turhaan tietoon ja yksityiskohtien massaan

Liite 4. 5(7) Pelastuspalveluiden ylimmän johdon työpajan esitys

Työpajan tarkoitus ja tavoite

Tarkoitus

- Määrittää Pelastuspalveluiden ylimmän johdon (pelastusjohtaja ja pelastuspäälliköt) todelliset tietotarpeet

Tavoite

- Saada määriteltyä ne asiat ja kokonaisuudet, joiden pohjalta saadaan luotua suunnitelma pelastuspalveluiden ylimmän johdon mittariston toteuttamiseksi

Työpajaohjeistusta

- Innovoidaan vapaasti ja ns. ”out of the box”
- Ei tarvitse pohtia tässä kohtaa, mistä jokin tieto kerätään, vaan puhtaasti tietotarpeita
- Hyödynnettävissä oheismateriaalia
 - Palvelutasopäätösetuksen ja seuranta-asetuksen pohjalta valmistellut asiakokonaisuuskuviot
 - Pelastustoimea ohjaavan lainsäädännön sekä strategioiden pohjalta kootut aihealueet ja mittarit
- Työvälineinä fläpit, post-it –laput, kynät, teippiä

Liite 4. 6(7) Pelastuspalveluiden ylimmän johdon työpajan esitys

Työpajan osa 1 (yksilötehtävä, 30 min)

- Pohdi omaan työhösi liittyviä päätöksentekoon ja toiminnan mittaamiseen liittyviä asiakokonaisuuksia

- Lyhyt aikaväli (kk-taso)
- Keskipitkä aikaväli (vuosi-taso)
- Pitkä aikaväli (yli vuosi)

- Kirjaa ajatukset Post-It –lapuille ja lisää ne omalle ”fläpillesi”

- Työvälineet

- Valmis ”fläppitalukko” seinällä
- Post-It –laput
- Kynät

	Lyhyellä aikavälillä (kk-taso)	Keskipitkällä aikavälillä (vuosi-taso)	Pitkällä aikavälillä (yli vuosi)
Mitkä ovat keskeisimmät päätökset, joita vastuualueellasi teet tai valmistele?			
Mitkä tekijät vaikuttavat/rajottavat päätöksentekoa?			
Mitä mittareilla/indikaattoreilla asetet tavoitteita ja seuraat toimintaa?			
Mitä mittareilla/indikaattoreilla haluat asettaa tavoitteita ja seurata toimintaa?			
Mitä mittareilla/indikaattoreilla ennustat toimintaa?			
Mitä mittareilla/indikaattoreilla haluat ennustaa toimintaa?			

Varsinais-Suomen hyvinvointialue • Egentliga Finlands välfärdsområde

varha

Työpajan osa 2 (paritehtävä, 45 min)

- Asettakaa omat fläppinne vierekkäin seinälle sekä tyhjä fläppi niiden keskelle
- Käykää läpi kummankin ajatukset asioista ja keskustelkaa niistä
- Tuokaa esiin uusia ajatuksia / näkemyksiä toisenne tietotarpeisiin
- Täydentäkää keskustelun pohjalta omia fläppejanne Post-It lapuilla
- Yhdistäkää Post-It –laput yhteiselle fläpille ja jättäkää pois ”päällekkäiset” aiheet

Varsinais-Suomen hyvinvointialue • Egentliga Finlands välfärdsområde

varha

Liite 4. 7(7) Pelastuspalveluiden ylimmän johdon työpajan esitys

Työpajan osa 3 (120 min)

- Kerätään kummankin parin yhteiset fläpit seinälle ja niiden keskelle taas tyhjä fläppi
- Esitelkää omat ajatukset muille työpajan osallistujille
- Tuokaa esille vielä uusia näkemyksiä toisen parin ajatuksiin
- Voidaan vielä täydentää ajatuksia tässä vaiheessa
- Kootaan parien fläpeistä asiat yhteiselle fläpille ja karsitaan taas ”päällekkäiset” asiat pois
 - Kootaan laput teemoittain kasaan (henkilöstö, pelastustoiminta, jne.)
- Tässä kohtaa keskustellaan myös eri kokonaisuuksien tarkoituksenmukaisuudesta
 - Voidaan jättää pois asioita tarvittaessa
- Tavoitteena koota johdon ajatukset kasaan, jonka jälkeen niistä lähdetään suunnittelemaan opinnäytetyöntekijän toimesta dashboard-kokonaisuutta

Varsinais-Suomen hyvinvointialue • Egentliga Finlands välfärdsområde

Taulukko 3. Johdon tietotarpeet –työpajan tulokset

	Palveluiden käytön tiheys asiakaryhmittäin	Suurkultajien selvittäminen Alueittain Kansantaudit (vallimosairaudet), pitkäaikaistyöttömät, päikeytyminen Kustannusten yhdistäminen asiakkaisiin (miten rahat menevät?)
Asiakasanalyysi	Tiettyjen sairauksien ennustaminen meinaen tiedon perusteella	Esim. tietty osuus ikäihmisistä on muuttisairaata, kulumiseen ja ikäihyminen liittyvät muut sairaudet
	Ennustaminen muiden tekijöiden perusteella	Sosioekonominen asema, koulutus, koulun keskeyttäminen, ADHD-diagnosi, ikäiläisyys, työllistymiseen Mikä tekijä indikoisi suurkultajaryhmään joutumista?
	Palvelutason selvittäminen asiakaryhmittäin	Onko rakasta ja kevyttä palveluita oikeassa suhteessa?
Läpimenoajat	Jonojen seuranta (hoito/palvelutakuu)	
	Potilaiden kulkua palveluissa (esim. sairaalan sisällä)	
	Asiakkuuden kestot (esim. toimeentulotuki)	
	Inhimillisten tekijöiden mitattavuus	
Vaikuttavuus	Välilliset mittarit	Esim. Hyvin-ikäisiltä enustaa kotona selviytymistä Esim. Sähköisen palveluiden avulla voidaan ehkäistä 2-tyyppin diabetesta
	THI, tekee määrättytyötä	
Laatumittarit	Mittaus vs toteuma kuormituksessa	Samoilla resursseilla eri tuotokset?
	Osamisen ja resurssien kohdentaminen oikein	
Tuottavuus	Innostoitujen vaikutusten seuranta	
	Suurkultajien ja muiden asiakaryhmiin kustannukset	Esim. keskimääräisten kiinteistöjen avulla
Kustannukset	Tuotteiden valmistus- ja kiertäytymisen vuoksi	
	Kustannusten jako muuttuviin ja kiinteisiin	
	Omat kustannukset vs. ostopalvelut	
Henkilöstö	Rekrytointimahdollisuudet (koulutus, valmistuneet)	
	Eläköityminen	
	Osamisen hallinta (osaamisprofiilit)	
Palveluverkko	Miten palvelut tulisi sijoittaa?	Asukasuhde, välimatkat, kulkuyhteydet
Suurin osaaminen	Eri vaihtoehtojen tuottaminen	Mitä palveluita saa tiettyllä rahotuksella?

Esimerkki Johdon tietotarpeet –työpajan tuloksista (Sosiaali- ja terveyspalveluiden tietojohdantamisen käsikirja, Sitra 2014)

varha